

Broedvogels van het reservaat Kleine Woldweg 2018

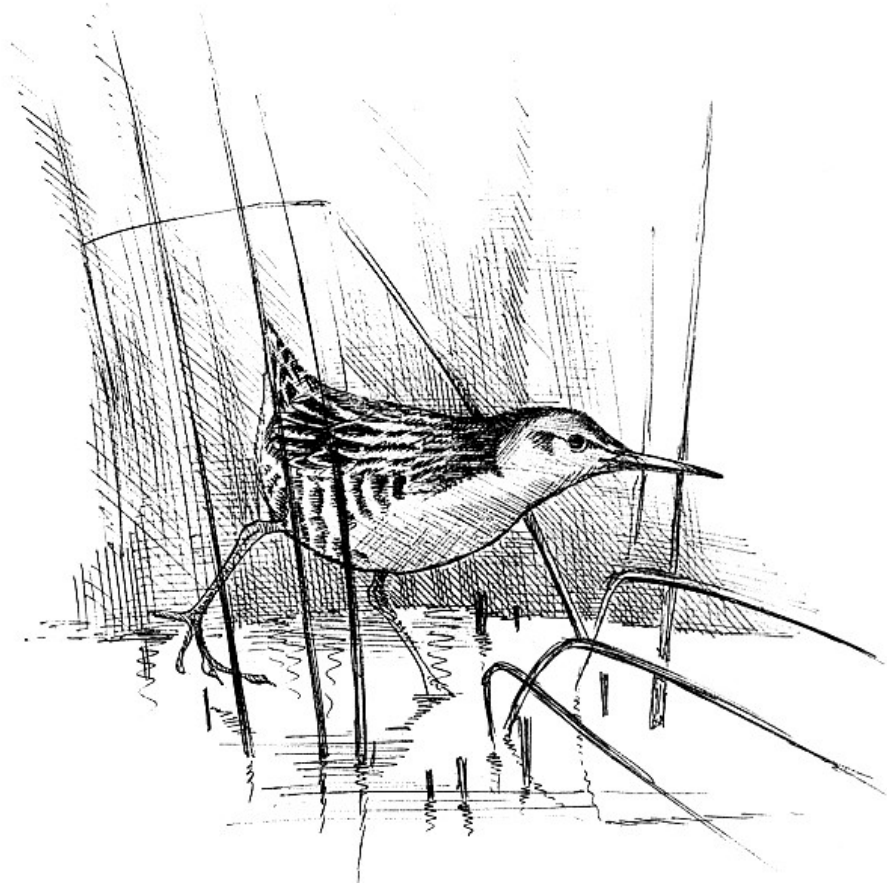
Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe
in opdracht van
Staatsbosbeheer

Broedvogels van het reservaat

Kleine Woldweg

2018

Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe

in opdracht van

Staatsbosbeheer

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Gebied	3
2.1 Gebiedsbeschrijving	3
2.2 Huidige situatie en beheer	4
3. Werkwijze en omstandigheden	5
3.1 Doelstelling inventarisatie	5
3.2 Veldwerk	6
3.3 Verwerking en interpretatie gegevens	7
4. Resultaten	8
4.1 Soorten en aantallen	8
4.2 Soortbesprekingen	9
4.3 Overige waarnemingen	16
5. Evaluatie	17
6. Literatuur	19
7. Deelnemers	19
Colofon	19
Bijlage 1: Weersomstandigheden 2018	20
Bijlage 2: Verspreidingskaarten per soort	21

1. Inleiding

Voor u ligt het eindrapport van de uitgevoerde broedvogelinventarisatie van het natuurreserveaat aan de Kleine Woldweg in de Polder Oosterwolde, in het voorjaar van 2018.

Deze broedvogelinventarisatie werd uitgevoerd door de *Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe* (VBW) en vond plaats in opdracht van Staatsbosbeheer. De inventarisatie is uitgevoerd in de periode maart t/m juni 2018 en omvatte het monitoren van alle voorkomende broedvogelsoorten. De gegevens zijn verzameld volgens de BMP-methodiek van Sovon en geven een beeld van de aanwezigheid, dichtheid en verspreiding van de aanwezige vogelsoorten. Het verzamelen en interpreteren van inventarisatiegegevens vormt een belangrijke basis voor de uitvoering, evaluatie en verbetering van beheermaatregelen. Met name voor kwetsbare en bedreigde vogelsoorten is het van groot belang om te beschikken over recente monitoringsgegevens. Alle verzamelde gegevens zijn in dit rapport uitgewerkt.

Onze dank gaat uit naar de medewerkers van Staatsbosbeheer, Divisie Beheer & Ontwikkeling, voor de hulp in de voorbereiding en uitvoering van deze inventarisatie. Daarnaast bedanken wij alle deelnemers die aan de inventarisatie een bijdrage hebben geleverd.

Het natuurgebied gezien vanaf de Kleine Woldweg in mei 2016, met een rijk bloeiende vegetatie. Aan de linkerzijde is het rietland zichtbaar en aan de rechterzijde een gedeelte van de natte zone (plasdras).

2. Gebied

2.1 Gebiedsbeschrijving

Het natuurreserveaat aan de Kleine Woldweg is 23 hectare groot en is onderdeel van het totale reserveaat Polder Oosterwolde dat in eigendom is van Staatsbosbeheer (zie ingekleurd op het kaartje). Het gebiedje ligt ten noordoosten van Kerkdorp, ingeklemd tussen de Kleine Woldweg en de Gelderse Gracht, tegen de provinciegrens aan. Oorspronkelijk was er op deze locatie langs de Kleine Woldweg alleen een smalle rietstrook aanwezig. Dit rietland kan als onderdeel gezien worden van de langgerekte rietstructuur, de zogeheten Riethaere, die van west naar oost door de Polder Oosterwolde loopt, globaal vanaf de Zomerdijk tot aan de Kleine Woldweg (zie kaartje).

In 2011 zijn de graslandpercelen langs de Kleine Woldweg aan de zuidkant van het rietland door Staatsbosbeheer aangekocht en bij het reserveaat gevoegd. In de winter van 2013/2014 ging dit gebied volledig op de schop. De werkzaamheden zijn in het voorjaar van 2014 tijdelijk stopgezet vanwege het broedseizoen, maar medio 2014 verder voortgezet. Bij die werkzaamheden is de toplaag van de graslandpercelen verwijderd en zijn er diverse afwateringssloten gegraven om te komen tot een optimale waterhuishouding. Aan de zuidzijde van het gebied is hierdoor een mooie natte zone (plasdrassituatie) ontstaan. In de afgelopen jaren heeft zich dit ontwikkeld tot een zogenaamd vochtig hooiland, met biesen- en zeggenvegetatie en afgewisseld met rietstroken die de afwateringsstromen markeren. De waterstand in het gebied kan via een inlaat gestuurd worden.

De onderstaande foto's van (v.l.n.r.) 2012 (29 mrt., grasland), 2014 (18 jan., herontwikkeling in uitvoering) en 2016 (28 mrt., nieuwe situatie met verhoogde waterstand) laten mooi deze ontwikkeling zien. De laatste luchtfoto van 2018 laat de situatie zien op 31 maart, tijdens de eerste rondgang van onze inventarisatie.

2.2 Huidige situatie en beheer

Na de herinrichting in 2013/2014 heeft het gebied zich ontwikkeld tot een erg mooi natuurgebied, waarbij de natte delen worden afgewisseld met kruidenrijke vegetaties. Staatsbosbeheer wil met een optimale sturing in waterstanden het gebied blijven beheren als vochtig hooiland en het rietmoeras optimaliseren voor riet- en moerassoorten. In het voorjaar staat de kruidenrijke vegetatie prachtig in bloei, zoals de foto op pagina 2 uit mei 2016 mooi laat zien.

Naast de functie van het gebied als broed- en leefgebied van vele soorten vogels heeft het gebied ook een belangrijke functie als foerageergebied. Vanaf medio februari tot ver in april/eerste helft mei worden de natte delen van het gebied gebruikt als pleisterplaats door onder andere Grutto's (met daartussen vaak IJslandse grutto's), Kieviten, Kemphanen, Wulpen, Watersnippen en diverse soorten eenden en ganzen. Waarnemingen tonen ook aan dat het gebied in mei/juni nog steeds gebruikt wordt door onder andere doortrekkende steltlopers, zoals Bosruiter, Witgat, Zwarte ruiter en Groenpootruiter. Ook soorten als Lepelaar, Ooievaar en Grote zilverreiger gebruiken het gebied om te foerageren.

De vegetatie van het vochtig hooiland wordt zo mogelijk elke winter gemaaid, waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Daarbij worden her en der strookjes vegetatie, waaronder stroken riet, behouden als dekking langs sloten en rondom de drassige delen. Daarnaast wordt er jaarlijks een deel van het rietland gemaaid, zodat bepaalde vegetaties zoals dotterbloemen zich goed kunnen ontwikkelen en het riet kan verjongen. De oude rietgedeelten die dan behouden blijven vormen een belangrijke leef- en broedplaats voor specifieke riet- en moerasvogels zoals Baardman en Roerdomp, die juist gebaat zijn bij oud riet.

De herontwikkeling van dit natuurgebied toont aan dat omgevormde landbouwgrond op een locatie waar potenties zijn voor natuurontwikkeling zeker een meerwaarde heeft. Anderzijds is het gebied ook kwetsbaar vanwege de beperkte omvang. Verdroging of disfunctie van de watersturing kan snel voor verandering zorgen in de omstandigheden voor flora en fauna. Goede monitoring van zowel het beheer als de aanwezige soorten is mede daarom belangrijk.

3. Werkwijze en omstandigheden

3.1 Doelstelling inventarisatie

Het verzamelen en interpreteren van inventarisatiegegevens vormt een belangrijke basis voor de uitvoering, evaluatie en verbetering van beheermaatregelen. Met het systematisch vastleggen van de aanwezige broedvogelsoorten wordt informatie verkregen over hun verspreiding en aantalsontwikkeling. Ook geeft het inzicht in de effecten op het gevoerde beheer en de huidige toestand van de verschillende gebiedsdelen als leef- en broedgebied voor vogels. Hierbij ligt een belangrijk accent op de monitoring van zeldzame, schaarse en bedreigde broedvogelsoorten.

De Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe voert al decennia lang broedvogelinventarisaties uit en streeft naar een zo hoog mogelijke kwaliteit, binnen de algehele norm die van een degelijke broedvogelinventarisatie mag worden verwacht. Concreet dient de inventarisatie aan een aantal eisen te voldoen:

- verzameld volgens de criteria en kwaliteitsnormen van Sovon;
- alle beheerrelevante soorten dienen te worden gekarteerd;
- output van alle broedvogelgegevens als 'stippenkaart' (verspreidingskaart per soort) ten behoeve van een goede interpretatie in verspreiding en dichtheden per soort.

Naast de al genoemde doelstellingen heeft de inventarisatie voor de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe ook als doel om leden enthousiast te maken voor het uitvoeren van inventarisatiewerk en hen hiermee ervaring te laten opdoen. De inventarisatie stond daarbij onder leiding van leden met voldoende ervaring op dit gebied.

Het gebied aan de Kleine Woldweg is in de afgelopen jaren al eerder op broedvogels onderzocht, door verschillende instanties. Bij deze inventarisaties was het gebied echter onderdeel van een overkoepelende inventarisatie van het totale reservaat van Staatsbosbeheer in de Polder Oosterwolde. In 2012 werd deze inventarisatie uitgevoerd door Sovon (Symen Deuzeman, Sovon-rapport 2013/43). In dat jaar bestond het gebied nog in haar oorspronkelijke opzet van alleen een rietland omzoomd door weidegebied. In 2014 werd de Polder Oosterwolde opnieuw op broedvogels onderzocht, nu in combinatie met het Rietveld Elburg (Symen Deuzeman, Sovon-rapport 2014/48). In beide rapporten staat beschreven dat bij veel eerdere monitoringen (waaronder in de periode 1994-2003) het reservaat aan de Kleine Woldweg buiten beschouwing is gelaten. In het rapport staat ook een vergelijkende tabel van de monitoringen die van 2004 t/m 2014 zijn uitgevoerd. Of deze jaren allen met dezelfde intensiteit zijn onderzocht is ons niet bekend.

Het jaar 2014 was een wat afwijkend jaar, omdat in de voorgaande winter al was gestart met de herinrichting van het gebied en de werkzaamheden bij de aanvang van het broedseizoen nog niet waren voltooid (zie par. 2.1). Toch gaf dat broedseizoen al een soort nulmeting van de pioniersfase van het gebied. In het rapport van 2014 staat over het gebied het volgende beschreven:

'Natuurherstel in het reservaat en omliggende percelen aan de Kleine Woldweg leverde een prachtige pionierssituatie op, met een kale grond, die zeer aantrekkelijk bleek te zijn voor Kieviten, maar ook voor Slobeend, Scholekster, Tureluur, Graspieper en Gele kwikstaart'.

Pas na het broedseizoen 2014 werd de ontwikkeling van het gebied afgerond en in 2016 voor het eerst onderzocht. In 2016 en 2017 is de Polder Oosterwolde, samen met de Polder Arkemheen, onderzocht door het ecologisch- en onderzoeksbureau Van der Goes en Groot uit Alkmaar (G&G-rapport 2016-28 en G&G-rapport 2017-32). Deze onderzoeken hadden opnieuw betrekking op alle eigendommen van Staatsbosbeheer in genoemde polders, maar de resultaten in de rapporten zijn helaas minder gespecificeerd naar deelgebieden dan het rapport 2014. Alleen uit de stippenkaarten in de bijlagen is het aantal territoria voor het gebied aan de Kleine Woldweg terug

te herleiden. De aantallen zijn wel meegenomen in de tabel en uitwerking in hoofdstuk 4. Hierdoor is er, met uitzondering van 2015, een vergelijkende broedvogelreeks van 2004 t/m 2018.

In voorgenoemde rapporten wordt aangegeven dat de verschillende inventarisaties allemaal zijn uitgevoerd volgens de (Sovon-)systematiek. Dat maakt het gemakkelijker en nauwkeuriger om gegevens met elkaar te vergelijken.

Inventarisatie tijdens de vroege ochtend van 31 maart 2018, vanuit het weiland naast het rietland.

3.2 Veldwerk

De broedvogelinventarisatie werd uitgevoerd in de periode eind maart t/m eind juni 2018, volgens het Broedvogel Monitoring Project van Sovon (BMP, type A) en de daarvoor in de handleiding vastgelegde werkwijze (Vergeer, Van Dijk et al., 2016).

De inventarisatie bestond uit 6 ochtendbezoeken en 2 bezoeken na zonsondergang, speciaal voor de nachttactieve soorten (overeenkomstig werkwijze BMP-A). Het betrof hier een avondronde en een late avond-/nachtronde. Vanwege de kwetsbaarheid van het gebied en om verstoring te voorkomen werd de ronde met maximaal 5 personen tegelijk gelopen.

In onderstaande tabel staan de verdere details van deze veldbezoeken weergegeven. Daarnaast is het gebied door enkele leden ook buiten de inventarisatieronden bezocht, waarvan de waarnemingen als aanvulling op de inventarisatiegegevens zijn gebruikt.

	Datum	Begintijd	Eindtijd	Weertype	Wind	Neerslag	Temp.	Deeln.
1	Za. 31 mrt.	6.45 u.	9.20 u.	zonnig	2-3	-	3 °C	5
2	Za. 14 april	6.15 u.	8.45 u.	bewolkt	4	motregen	± 6 °C	5
3	Za. 28 april	5.45 u.	8.35 u.	bewolkt	3	-	± 9 °C	5
4	Ma. 14 mei	5.20 u.	7.50 u.	bewolkt	3	mist	± 12 °C	5
5	Wo. 23 mei	20.45 u.	23.30 u.	onbewolkt	3	-	± 20 °C	5
6	Za. 2 juni	4.50 u.	7.25 u.	bewolkt	4	motregen	± 14 °C	5
7	Za. 16 juni	4.45 u.	7.20 u.	bewolkt	3-4	-	± 13 °C	5
8	Vr. 22 juni	23.15 u.	1.00 u.	bewolkt	3	-	± 10 °C	4

Alle ingeplande rondes konden doorgang vinden. Door omstandigheden moest de geplande ronde van za. 12 mei verplaatst worden naar ma. 14 mei. De meeste rondes konden onder goede telomstandigheden plaatsvinden, met nauwelijks belemmerende weersomstandigheden. Alleen tijdens de ochtendrondes van 14 april en 2 juni was er sprake van een beetje neerslag in de vorm van motregen. De mist in de vroege ochtend van 14 mei trok gelukkig gaandeweg de ronde op. De wind was in ieder geval tijdens de meeste rondes matig. De wind is vaak bepalend voor het goed kunnen lokaliseren en intekenen van de aanwezige soorten, omdat de meeste riet- en moerasvogels op geluid worden waargenomen.

Voor een overzicht van de weersomstandigheden in het voorjaar van 2018 wordt verwezen naar bijlage 1.

Tijdens de bezoeken werd er een vooraf vastgelegde route gelopen, zoals aangegeven op onderstaande afbeelding. De route werd rond het rietland voornamelijk met de klok mee gelopen, zoals op de afbeelding weergegeven, met tenminste enkele malen een tegengestelde looprichting om zowel het rietland als het vochtig hooiland. Dit vanwege de afname van zangactiviteit later in de ochtend en om te voorkomen dat daardoor vroeg actieve soorten gemist zouden worden. Het rietland is alleen vanaf de randen te inventariseren en ook het vochtig hooiland is slechts zeer beperkt toegankelijk vanwege de verdiepte delen en sloten in het gebied. Ook om verstoring te voorkomen is dit voornamelijk vanaf de buitenranden geïnventariseerd. Bij moeilijk overzichtelijke plekken of kansrijke plaatsen voor eenden en steltlopers is extra tijd geïnvesteerd om ook deze gebiedsdelen zo zorgvuldig mogelijk te monitoren.

*Looproute tijdens de inventarisatie, waarbij de looprichting tijdens enkele ronden afwijkend was.
De rode stip geeft het start- en eindpunt van de route aan.*

Voor het intekenen van de soorten is gebruik gemaakt van gedetailleerde veldkaarten op A3-formaat. Dit maakte het mogelijk om de waarnemingen zeer gedetailleerd in te tekenen. Alle aanwezige soorten zijn hierop ingetekend, evenals de losse waarnemingen. Deze zijn bij de latere uitwerking in een afzonderlijke lijst verwerkt.

3.3 Verwerking en interpretatie gegevens

Voor de verwerking van de gegevens is gebruik gemaakt van de online invoer voor het BMP-project, via de webmodule van Sovon. Het gebruik van gedetailleerde veldkaarten maakte het mogelijk om de waarnemingen behoorlijk nauwkeurig over te zetten op de luchtfotokaarten in het invoerprogramma. Na invoer van alle waarnemingen is gebruik gemaakt van de automatische clustering in het programma. Deze clustering volgt strikt de Sovon-richtlijnen van het BMP-project. Dit maakt de output, de stippenkaarten, tot een zuivere vertaling van de ingevoerde waarnemingen. Alle soortkaarten zijn opgenomen in bijlage 2.

4. Resultaten

4.1 Soorten en aantallen

In het gebied aan de Kleine Woldweg zijn in 2018 totaal 28 vogelsoorten als zekere of (zeer) waarschijnlijke broedvogel vastgesteld. Ruim een derde daarvan, namelijk 10 soorten, komen voor op de 'Rode Lijst van bedreigde Nederlandse broedvogels' (2017). Alle broedvogelsoorten van 2018 zijn in onderstaand overzicht vetgedrukt, met markering van de Rode Lijstsoorten.

Soort	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'16	'17	'18
Knobbelzwaan	0	1	1	1	1	1	1	2	3	1	1	2	1	6
Grauwe gans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	32*	16*	13
Nijlgans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Wilde eend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4	6
Krakeend	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	8	2
Zomertaling RL	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4	4
Wintertaling RL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Slobeend RL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0	4
Kuifeend	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3
Fuut	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Roerdomp RL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	2
Bruine kiekendief	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
Fazant	0	0	0	0	0	0	1	1	2	2	0	0	0	0
Kwartelkoning RL	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Porseleinhoen RL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Kleinst waterhoen RL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Waterral	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	3	7
Waterhoen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	4
Meerkoet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	12	16
Scholekster	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Kievit	1	0	2	1	1	0	0	0	0	0	10	6	6	1
Wulp RL	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grutto RL	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Tureluur RL	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	6	6	5
Watersnip RL	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Visdief RL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Zwarte stern	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	6	0
Veldleeuwerik RL	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Graspieper RL	4	4	2	1	0	1	1	2	3	4	3	2	0	1
Gele kwikstaart RL	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	2	2	1	0
Witte kwikstaart	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Roodborsttapuit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Blauwborst	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Snor RL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
Sprinkhaanzanger	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Rietzanger	6	1	5	6	4	8	7	13	6	6	3	4	8	8
Bosrietzanger	1	4	1	5	7	4	3	3	2	3	0	0	0	4
Kleine karekiet	5	5	6	13	14	8	13	16	13	11	16	10	19	29
Baardman	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
Putter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kneu RL	1	2	0	1	1	1	0	0	2	1	1	1	0	1
Rietgors	15	18	16	18	18	21	22	20	15	15	11	10	17	19
Aantal soorten	13	16	13	12	9	10	11	11	9	10	12	24	20	28

RL : Rode Lijst soort.

Rode Lijsten bevatten soorten die bedreigd worden of kwetsbaar zijn. Rode Lijsten hebben geen juridische status, maar hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringsfunctie. Overheden en natuurbeheerders worden verondersteld met de soorten op deze lijst rekening te houden. Voor deze soorten geldt een hogere prioriteit bij het nemen van actieve beschermingsmaatregelen, bijvoorbeeld door hun leefgebieden te verbeteren.

De huidige 'Rode Lijst van bedreigde Nederlandse broedvogels' is in 2017 vastgesteld door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Op deze Rode Lijst staan 87 Nederlandse broedvogels.

** : Betreft het minimale aantal territoria Grauwe gans in 2016 en 2017 en geteld op basis van de stippenkaarten uit rapporten Van der Goes en Groot (G&G-rapport 2016-28 en G&G-rapport 2017-32) -> zie toelichting par 3.1.*

Tijdens de inventarisatie van 2018 zijn (na autoclustering) in totaal 153 territoria van 28 vogelsoorten vastgesteld. Dit is zowel qua aantal territoria als qua aantal soorten fors hoger dan in alle voorgaande jaren. Tijdens de jaren 2004 t/m 2014 (tot aan de afronding van de herinrichting) werden jaarlijks gemiddeld 48 territoria van 12 soorten vastgesteld. In 2016 waren dit (tenminste) 111 territoria en in 2017 117 territoria.

Hoewel alle gegevens vanaf 2004 volgens de Sovon BMP-systematiek zijn verzameld zijn met name de jaren 2016, 2017 en 2018 volwaardig met elkaar te vergelijken, omdat de huidige opzet van het terrein pas vanaf 2015 een feit was. Bij de analyse van de resultaten van 2018 zien we geen grote (onrealistische) afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren. De vergelijking per soort bevestigt eveneens het beeld dat de gegevens nauwkeurig zijn verzameld en ingevoerd en dat de autoclustering van Sovon deze gegevens vertaald heeft naar reële broedvogelaantallen.

4.2 Soortbesprekingen

In deze paragraaf zal voor een selectie vogelsoorten een nadere toelichting worden gegeven. Deze soorten zijn onderverdeeld in soortgroepen, gerangschikt naar deelbiotoop. Hierin zullen tenminste alle Rode Lijstsoorten en een aantal andere karakteristieke soorten belicht worden. Waar mogelijk is de vergelijking getrokken met eerdere inventarisaties en de landelijke trend (op basis van de Vogelatlas 2018).

Watervogels

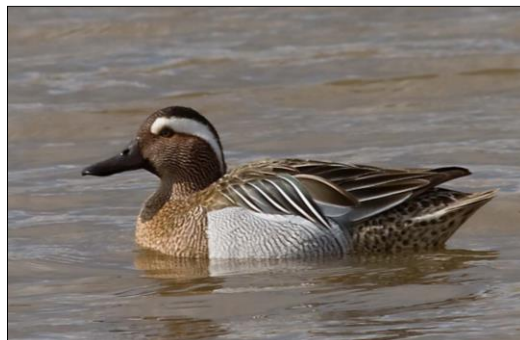
Het gehele gebied bestaat in hoofdzaak uit nat biotoop, waardoor er diverse soorten watervogels te verwachten zijn. Naast de open stukken zijn er ook gedeelten met een dichte vegetatie waarin vogels gemakkelijk aan het zicht onttrokken worden. Dat maakt het inventariseren van deze soortgroep een stuk lastiger. Daarnaast is het alleen mogelijk om het gebied vanaf de randen te inventariseren en zijn de middengedeelten niet bereikbaar (zie ook par. 3.2). Dit alles heeft mogelijk als effect gehad dat sommige soorten wat onderteld kunnen zijn.

Grauwe gans (13 terr.)

De Grauwe gans was dit broedseizoen, evenals de Meerkoet, ruim vertegenwoordigd in met name de natte hooilanddelen van het gebied. Toch zien we een afname ten opzichte van 2016 en 2017, hoewel de soort tot aan de herinrichting nog niet in het gebied werd vastgesteld. In de beginperiode van dit voorjaar was er nog veel samenscholing te zien van groepjes ganzen, die pas later overging in paarvorming. Al vroeg in het seizoen werden er jongen gezien, die nog lang als families in het gebied aanwezig bleven.

Zomertaling (4 terr.) **RL**

Een mooie en karakteristieke soort van dit natte biotoop, die tot aan 2016 alleen in 2005 eenmaal werd vastgesteld. Tijdens 6 van de 8 ronden in 2018 werden volwassen mannetjes waargenomen, voornamelijk in het voorste gedeelte van het plasdras. Met name vanaf de weg lieten vogels zich regelmatig in de zichtlijnen van de sloten zien.

Het is echter aannemelijk dat de werkelijke broedplaatsen zich iets verspreider over het gebied hebben bevonden. Vooral bij alarm lieten de vogels regelmatig hun kenmerkende ratel horen, die ook tijdens de avondronde van 23 mei werd gehoord.

Wintertaling (1 terr.) RL

Het enige zichtbare territorium bevond zich nabij de Kleine Woldweg. Tijdens de eerste rondgang op 31 maart werden nog maar liefst 17 individuen in het gebied gezien en op 14 april nog 8. Daarna bleef het aantal waarnemingen tot een enkeling beperkt. Net als in 2017 werd er één geldig territorium vastgesteld, hoewel de soort zich gaandeweg het voorjaar behoorlijk onopvallend kan gedragen en er daardoor mogelijk paartjes over het hoofd zijn gezien.

Slobeend (4 terr.) RL

Een opvallende afwezigheid in 2017, maar in 2018 weer aanwezig met 4 territoria. Tijdens de meeste rondgangen werden er Slobeenden gezien, meestal in de diepere delen en sloten door het gebied, waar ze al grondelend hun voedsel zochten. Het maximum werd op 14 mei geteld toen 5 paartjes zich verspreid over het gebied bevonden, waaronder een paartje in het achterste deel van het rietland. De geldige territoria bevonden zich uiteindelijk allemaal binnen het plasdrasgedeelte.

Moerasvogels

Volgens de beschrijvingen in de nieuwe Vogelatlas (2018) heeft het oppervlak aan moerasgebieden in Nederland zich vanaf 1990 met meer dan de helft uitgebreid. Dit mede door natuurontwikkelingsgebieden in combinatie met waterberging. Veel moerasvogelsoorten zijn het daardoor beter gaan doen (soms in beperkte mate). Toch kent dit biotoop nog een behoorlijk aantal soorten die op de Rode Lijst voorkomen. Aan de Kleine Woldweg behoren 3 van de 10 Rode Lijstsoorten tot de soortgroep moerasvogels, waarbij we de Snor in deze onderverdeling bij de rietvogels hebben ondergebracht. Door de grote veranderingen in het gebied zijn de gegevens van 2018 vooral vergeleken met 2016 en 2017. Opvallend daarbij vonden wij het ontbreken van een avond- en/of nachtronde tijdens die beide onderzoeksjaren. Dat kan zeker van invloed zijn op de vastgestelde soorten en aantallen, met name bij de ralachtigen.

Roerdomp (2 terr.) RL

De Roerdomp is een bedreigde moerasvogel, maar liet in de laatste Vogelatlas (2018) een lichte toename zien ten opzichte van de vorige atlasperiode (1998-2000). Landelijk wordt het aantal broedparen geschat op 310-380. Net als bij de monitoring in 2016 waren er aan de Kleine Woldweg 2 territoria. Tot en met 2014 ontbrak de soort nog als broedvogel in dit gebied, ook al was het rietland toen al aanwezig. Op de eerste en laatste rondgang na werden ze in 2018 tijdens alle ronden vanuit het rietland gehoord. Tijdens de ronde van 23 mei werden 2 vogels vliegend boven het riet gezien en vielen ze nabij de Kleine Woldweg op korte afstand van elkaar in. Op 2 en 16 juni waren er 2 vogels te horen, die vanuit de voorste en achterste helft van het rietland hoempten. Zowel tijdens als buiten het broedseizoen waren er regelmatig zichtwaarnemingen van één of meerdere Roerdompen die zich buiten de rietzones waagden om te foerageren in de natte delen van het gebied. Mede hierdoor werd het een hotspot voor vogelaars en fotografen. Tijdens onze veldrondes, maar ook bij tussentijdse bezoeken, stonden er vaak auto's langs de weg geparkeerd om een glimp van de vogels op te vangen en vast te leggen.

Waterral (7 terr.)

Deze soort heeft na 2014 duidelijk baat gehad bij de uitbreiding van geschikt biotoop. Van de totaal 7 territoria bevonden zich er 4 in het rietland en 3 in de natte delen aan de zuidkant van het gebied. Tijdens alle ronden lieten de vogels van zich horen, met name tijdens de nachtronde van 22 juni toen er op 6 locaties roepende vogels werden ingetekend. Bij de meeste ronden was het bekende gegil van een 'speenvarken' te horen, maar met name tijdens de ronde van 22 juni waren ook andere balts- en contactroepjes te horen. Regelmatig was te horen hoe de vogels op elkaar reageerden en wanneer er eentje begon te roepen volgden er vaak meerdere. De locaties waar de vogels tijdens die nachtronde werden gehoord komen overeen met de definitieve territoriumstippen in de bijlage.

Porseleinhoen (4 terr.) RL

De Porseleinhoen kan gezien worden als een echte pionier van natuurontwikkelingsgebieden. Als de omstandigheden, met name de waterstand en vegetatie, gunstig zijn kunnen ze zich in korte tijd snel vestigen en (zoals de Vogelatlas 2018 het beschrijft) koloniseren. Dit lijkt ook het geval geweest aan de Kleine Woldweg. Landelijk is er voor deze soort een grove schatting gemaakt van 190-310 broedparen (Vogelatlas 2018). Op basis van de mij beschikbare gegevens waren er tot en met 2015 geen territoria in het totale reservaat Polder Oosterwolde. In 2016 hoorde ik zelf langs de Kleine Woldweg, aan de overkant van de sloot bij het plasdras, een roepende vogel dichtbij de weg. Daarna werden er pas in september dat jaar weer waarnemingen gedaan van een vogel die zich regelmatig op de slikrandjes van het plasdras waagde. Volgens het rapport van Van der Goes en Groot bevond zich in 2017 een territorium in de Verlengde Riethaere, tussen de Groote en de Kleine Woldweg.

Tijdens de inventarisatie in 2018 hoorden we op 14 mei 2 roepende vogels: eentje nabij de Kleine Woldweg in de natte vegetatie en eentje halverwege het gebied nabij het rietland. Het geluid dat vaak als een zweepslagje wordt aangeduid was onmiskenbaar en luid en duidelijk te horen. Speciaal voor ralachtigen werd op 20 mei een tussenronde gelopen. In een tijdsbestek van nog geen 2 uur werden op 4 verschillende locaties Porseleinhoentjes gehoord. Tijdens de reguliere ronde van 23 mei riepen deze vogels nog op vrijwel dezelfde locatie. Dit zijn de locaties die op de stippenkaart in de bijlage zijn weergegeven. Zoals beschreven kan de vestiging van Porseleinhoen soms kort en talrijk zijn, maar dit kan daarna ook in snel tempo weer afnemen. De soort is gebaat bij een korte vegetatie en een niet te hoge waterstand. Tijdens een bezoek aan het gebied rond 20 mei 2019 werd de soort helaas niet meer gehoord.

Kleinst waterhoen (1 terr.) RL

De Kleinst waterhoen is een zeer zeldzame broedvogel in Nederland met naar schatting slechts 10-30 broedparen. De laatste 10 jaar is er een toename te zien van de soort die oorspronkelijk vooral in oostelijk Europa en tot in Azië broedde. De toename in Nederland was de laatste jaren (en in de laatste atlasperiode 2013-2015) vooral in de drie noordelijke provincies te zien. De vestiging van de soort aan de Kleine Woldweg mag dan ook zeker heel uniek genoemd worden. Toch hadden we deze soort al voor de inventarisatie in 2018 in het vizier. Op 19 mei 2016 werden door een tweetal vogelaars van onze vereniging 2 vogels gehoord in het voorste deel van het rietland, niet ver van de Kleine Woldweg. Gezien de geluiden en de interactie tussen beide vogels werd gedacht aan een man

en een vrouw. De volgende avond (20 mei) werd in ieder geval het kenmerkende ratelende geluid van het mannetje nog gehoord. Dit geluid lijkt veel op de ratel van Groene kikker en Zomertaling, maar met enige oefening en onder gunstige omstandigheden (niet teveel wind en omgevingsgeluid) is het goed te onderscheiden. Op 20 mei 2017 werd besloten opnieuw een avondbezoek aan het gebied te brengen en tot onze verbazing was er opnieuw een roepend mannetje te horen. Nu riep er een vogel geruime tijd halverwege het rietland. Mede door de eerdere waarnemingen rond 20 mei werd er op 20 mei 2018 een tussenronde speciaal voor ralachtigen gelopen door een tweetal leden. Dit leverde ons opnieuw een roepend mannetje op, nu midden in het natte deel van het gebied. Tijdens de avondronde van 23 mei bleef het lange tijd stil. Pas toen we rond 23.30 uur op het punt stonden om weg te rijden vanaf de Kleine Woldweg begon er een mannetje heel fanatiek te roepen. De vogel riep op nog geen 15 meter van de weg en riep zo luid en langdurig dat deze nog te horen was vanuit de auto, toen we rond middernacht waren ingestapt om weg te rijden.

De waarnemingen zijn telkens alleen gedeeld met terreinbeheerder Staatsbosbeheer. Gezien de ervaringen bij andere locaties met Kleinst waterhoen werd besloten om alle waarnemingen uit de jaren 2016 t/m 2018 onder embargo te houden, om een toeloop van vogelaars en fotografen te voorkomen. Dit is gelukkig goed gelukt. Helaas is ook Kleinst waterhoen in het voorjaar van 2019 niet meer roepend gehoord.

Rietvogels

Aangezien bijna een derde van het totale gebied uit riet bestaat is deze soortgroep het best vertegenwoordigd qua aantallen territoria. In de loop van de ontwikkeling van het gebied heeft het percentage riet zich uitgebreid en groeit het nu ook op veel plaatsen langs de sloten en open plekken in het gebied. Dat de vogels ook hier dankbaar gebruik van maken was duidelijk te zien. Gelukkig worden deze stroken riet deels gespaard bij het jaarlijks maaien van de vegetatie. Buiten het broedseizoen biedt het dan ook nog beschutting aan eenden en oogjagers zoals reigerachtigen.

Kleine karekiet (29 terr.)

De meest algemene rietbewoner in ons land had ook de meeste territoria in dit gebied. De spreiding over het rietland is behoorlijk gelijkmatig (zie bijlage 2). Daarnaast waren er ook meerdere zangposten in de rietranden langs de sloten die door het gebied lopen. In drie jaar tijd is het aantal territoria stapsgewijs (10-19-29) behoorlijk toegenomen, mede dus door de toename van geschikt broedbiotoop.

Rietzanger (8 terr.)

Een verdubbeling van het aantal in 2016, maar een evenaring van het aantal territoria in 2017. Tijdens de ronde van 14 april waren de eerste 2 zangposten bezet en op 28 april waren dit er al 8. De uitbundige en krassende zang van deze soort is in het voorjaar niet te missen, waarbij de vogels een hoge zitpost kiezen om hun verdragende zang te laten horen. Later in het voorjaar loopt de zangactiviteit terug, maar tot begin juni lieten de vogels zich nog goed horen. Op de stippenkaart in de bijlage is te zien dat de territoria redelijk geconcentreerd staan. Dit kunnen we niet helemaal verklaren maar is de output van de zuiver ingetekende zangposten.

Bosrietzanger (4 terr.)

Dit jaar voor het eerst weer vastgesteld na een afwezigheid sinds 2013 en direct met 4 territoria. Deze Afrikaganger arriveert later in haar broedgebied dan de sterk lijkende Kleine karekiet, namelijk pas vanaf begin mei. De eerste vogel werd op 14 mei gehoord. De uitbundige zang is eigenlijk niet te missen, hoewel de vele imitaties ons soms op het verkeerde been zette. Enkele zangposten bevonden heel dichtbij de looproute, waardoor we regelmatig even stil hielden om te luisteren naar imitaties van o.a. Grutto, Koolmees en Grote bonte specht.

Snor (2 terr.) RL

Een mooie score voor deze Rode Lijstsoort die in veel andere gebieden de laatste jaren steeds schaarser is geworden en in dit gebied alleen in 2016 met een territorium aanwezig was. In de jaren 2016 en 2017 bevonden zich echter wel 12 en 10 territoria in de nabij gelegen Riethaere. De langgerekte triller draagt heel ver, waarbij de vogels vaak hun kop draaien om het geluid naar alle richtingen te verspreiden. Dit maakt het lokaliseren bij winderige omstandigheden soms lastiger. Vanaf 14 april waren er elke ronde 1-2 zingende vogels aanwezig. Op 28 april waren er zelfs 3 zangposten, maar waarschijnlijk was er hier nog sprake van een kortstondige passant die het gebied daarna weer verliet.

Baardman (6 terr.)

Een opmerkelijk hoog aantal, gezien de kleine oppervlakte van het gebied en het feit dat ze langs de randmeren steeds schaarser zijn geworden. Het is ook een erg lastig te inventariseren soort, aangezien de vogels naast de kenmerkende contactroep geen zang of andersoortige territoriumroep hebben. Daarnaast zijn het vroege broeders en beginnen de jongen na het uitvliegen, vaak in familieverband, rond te zwerven. Dit bemoeilijkt het vaststellen van territoria. Tijdens alle rondgangen werden de vogels gehoord, m.u.v. de nachtronde van 22 juni. Tijdens 2 rondes betrof het 6 (verspreid) roepende vogels en op 2 juni 7 vogels. De output geeft totaal 6 territoria, met een soort lintvormige spreiding over het gebied.

Rietgors (19 terr.)

Na de Kleine karekiet de meest voorkomende rietvogelsoort en ook de Rietgors laat een vrij gelijkmatige bezetting van de rietzones in het gebied zien. Op 31 maart waren er maar liefst 34 zangposten, waarvan er op 14 april nog de helft resteerden. Daarna was er een vaste bezetting van zangposten te zien. Op de stippenkaart in de bijlage is goed te zien hoe de vogels de rietranden en hogere vegetatie langs de sloten door het gebied ook veel als zangpost gebruikten. Maar ook in de jaren vanaf 2004, toen er alleen geschikt biotoop was in het rietland, was de bezetting al hoog en soms zelfs hoger dan in 2018.

Blauwborst (0 terr.)

Van deze soort hadden we in het rietland zeker meer verwacht, hoewel de soort vanaf 2004 slechts incidenteel in dit gebied werd vastgesteld. Zeker nadat we tijdens de eerste rondgang een zingende vogel aantreffen in het enige struikje, in de voorste helft van het rietland. Helaas bleef het bij deze ene waarneming. Gezien de vocale activiteit van de soort in het voorjaar is het niet aannemelijk dat we na 31 maart waarnemingen hebben gemist. Waarschijnlijk betrof het een net gearriveerde vogel die nog op zoek was naar een geschikt territorium.

Bruine kiekendief (0 terr.)

Ook een opvallende afwezig, gezien de aangenomen geschiktheid van het broedbiotoop. Wel werd er tijdens maar liefst 4 rondes een foeragerende vogel boven het rietland gezien, allen in de voorste helft van het gebied. Op 28 april betrof het een mannetje en tijdens de rondes van 14 mei, 2 en 16 juni een vrouwtje. De (verlengde) Riethaere is voor zover ons bekend een vast broedgebied van deze soort. Waarschijnlijk gebruikten de vogels delen van de polder, waaronder het gebied aan de Kleine Woldweg, als foerageergebied. Dit omdat het steeds om korte vluchten ging, zonder dat er waarnemingen werden gedaan van een invallende vogel.

Weidevogels

Op landelijk niveau staat deze soortgroep onder druk, door onder andere veranderd agrarisch beheer, verdroging, predatie en veranderingen door menselijke activiteit (recreatie, stadsuitbreiding etc.).

Het inventarisatiegebied is dus onderdeel van het complex Polder Oosterwolde, dat van oudsher bekend stond als een waardevol weidevogelreservaat. De laatste decennia zijn echter ook hier de aantallen teruggelopen.

Op voorhand lijkt het inventarisatiegebied aan de natte kant als broedbiotoop voor weidevogels. Wel is gebleken dat met name in de periode medio februari t/m eind april het gebied veel gebruikt wordt als pleisterplaats van terugkerende weidevogels, zoals Kieviten, Grutto's (waaronder IJslandse grutto's) en Kemphanen. Zie ook paragraaf 4.3.

Scholekster (1 terr.)

Een steeds schaarsere weidevogelsoort in de Polder Oosterwolde, aangezien er in 2017 in het hele Staatsbosbeheercomplex nog maar 1 territorium was. Tijdens 5 van de 8 ronden in 2018 werd tenminste één Scholekster in het inventarisatiegebied waargenomen, waarbij het op 14 mei en 16 juni ging om een paartje. Meestal waren de vogels in de natte delen van het gebied te zien. Op 2 juni waren de vogels in het weiland ten zuiden van het gebied druk aan het alarmeren tegen de langslopende inventariseerders. Mogelijk beschermden ze daarmee hun kleine kroost. Het zou heel goed kunnen dat de vogels in dit weiland een nest hebben gehad en niet in het inventarisatiegebied.

Kievit (1 terr.)

Vanaf 2014 (pioniersfase) heeft de ontwikkeling van het gebied duidelijk in het nadeel van de Kievit gewerkt. Wel broedt de soort nog steeds in de percelen in de directe omgeving. Bij de samenscholingen van Grutto's en Kemphanen in maart en april werden ook veel Kieviten in het gebied waargenomen. In de maand mei beperkte zich dit nog tot een enkele vogel en pas in juni nam het aantal vogels weer toe, mede door samenschooling van jonge vogels. Mogelijk een ondertelde soort, door de dichte vegetatie op veel plaatsen, maar vrijwel zeker geeft deze soort de voorkeur aan wat drogere broedplaatsen.

Tureluur (5 terr.) RL

Voor deze Rode Lijstsoort en gezien de beperkte oppervlakte aan geschikt broedbiotoop een mooi aantal territoria, zeker na de afwezigheid tussen 2006 en 2014. Tot en met half mei waren er nog veelal losse individuen in het gebied, maar daarna was er duidelijk paarvorming te zien. Nabij de Kleine Woldweg werden tijdens één van de ronden alarmerende oudervogels gezien. In de nabijheid daarvan werden meerdere kleine jongen gezien tussen de vegetatie.

Grutto (0 terr.) RL

Helaas werd onze nationale vogel niet als geldig territorium aangetroffen. Dit terwijl de Polder Oosterwolde tot in de jaren 60 en 70 nog regelmatig garant stond voor meer dan 100 broedparen. In het vroege voorjaar van 2018 waren er dus wel grote samenscholingen van doortrekkende vogels te zien, maar deze vogels vertrokken uiteindelijk allemaal naar broedlocaties elders. Op 31 maart zaten 60-70 vogels in het plasdrasgedeelte nabij de Kleine Woldweg, waarvan tijdens de tweede rondgang op 14 april nog ongeveer de helft aanwezig was. Tijdens de ronde van 28 april werd een dode Grutto zonder kop gevonden op het paadje tussen het rietland en het hooiland. Waarschijnlijk een rustende vogel die zich in een onbewaakt ogenblik heeft laten grijpen.

Mooi voorbeeld van een samenschooling van Grutto's en Kemphanen, hier vastgelegd op 10 april 2017 door T. v.d. Hul (bron: Waarneming.nl).

Graspieper (1 terr.) RL

Een soort waar je er op voorhand meer van zou verwachten, in dit grassige biotoop. Mogelijk is het broedbiotoop in dit gebied te nat voor deze groundbroeder. Tijdens de trektijd werden er op 31 maart 6 individuen geteld, waaronder een zingende vogel langs de rand van het plasdras. Tijdens de volgende ronde was er alleen nog een zingende vogel aanwezig op de grens van het vochtig hooiland en het rietland.

Overige soorten

Van de overige broedvogelsoorten beperken wij ons tot het toelichten van een drietal karakteristieke soorten, die buiten de voorgaande categorieën vallen.

Roodborsttapuit (1 terr.)

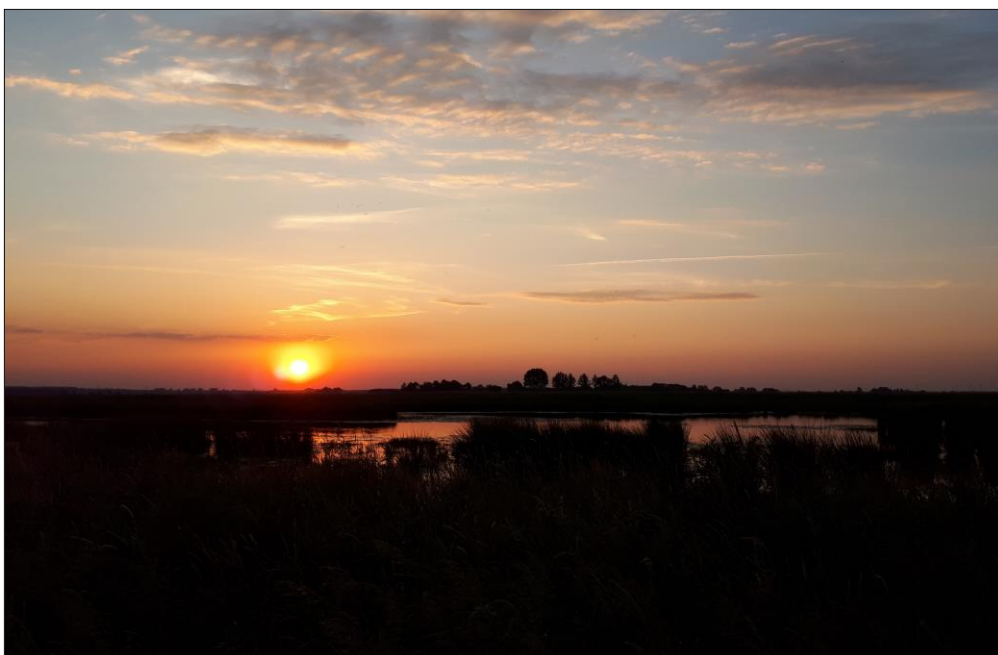
De Roodborsttapuit doet het de laatste jaren steeds beter in ons land. Soms kom je ze ook op onverwachte plaatsen tegen, zoals langs de randmeerkust en in de aangrenzende polders. Tijdens de ronde van 2 juni werden we verrast door een voor ons uitvliegend jong die nog niet zo lang vliegvlug leek. De vogel bevond zich in het achterste deel van het gebied, nabij de Gelderse gracht. Mogelijk is de soort nabij het gebied in een ruig stukje uit het ei gekropen. Het lijkt ons niet heel aannemelijk dat de soort in het inventarisatiegebied zelf heeft gebroed.

Kneu (1 terr.) RL

Volgens de laatste vogelatlas is de Kneu met naar schatting 30.000-50.000 broedparen een 'gevoelige' broedvogelsoort in Nederland. In onze regio kom je de soort nog met enige regelmaat in diverse biotopen tegen. Het gebied aan de Kleine Woldweg lijkt op het eerste oog niet het ideale broedbiotoop. Het bleef dan ook beperkt tot een zingende vogel in het rietland op 23 mei. Daarna werd de vogel hier niet meer aangetroffen. Genoeg voor een geldig territorium, waarbij de soort bij veel van de eerdere inventarisatiejaren ook is vastgesteld.

Putter (1 terr.)

Tijdens de eerste 6 ronden werd deze soort niet waargenomen in het gebied, maar tijdens de laatste 2 rondgangen waren er 2 volwassen individuen aanwezig. Voldoende voor een geldig territorium, maar ook voor deze soort is het niet zeker dat er sprake is geweest van een broedgeval.

4.3 Overige waarnemingen

Naast de aangetroffen broedvogelsoorten werden er ook waarnemingen gedaan van niet-broedvogels. Hieronder een korte opsomming van enkele bijzondere soorten uit die categorie. Het betreft hier waarnemingen die tijdens de inventarisatieronden zijn gedaan. Deze lijst is niet compleet en met name de schaarsere soorten of opvallende aantallen zijn beschreven.

31 maart:

- Grote zilverreiger: 5 ex. links over het voorste deel van het gebied langsvliegend.
- Nonnetje: 3 vrouw en 1 man zwemmend in de sloot links naast het rietland en 1 vrouw in dezelfde sloot achterin het gebied.
- Krakeend: ca. 20 ex. in één groep ter plaatse van één van de brede sloten door het gebied.
- Smient: ca. 20 ex., tussen de Krakeenden.
- Steltlopers in plasdras, rechtsvoor nabij Kleine Woldweg: ca. 60-70 Grutto's, ca. 30 Kemphanen, ca. 25 Kieviten, 1 Watersnip en 1 Witgat.
- Ooievaar: 2 ex. overvliegend over plasdrasgebied, nabij Kleine Woldweg.
- Havik: 1 man overvliegend, idem.
- Zwartkopmeeuw: 2 ex. overvliegend over de achterrand van het gebied, richting zuidwest.

14 april:

- Witte kwikstaart: ca. 10 ex. opvliegend vanaf slaapplek in het rietland (achterste helft).
- Regenwulp: 2 ex. overvliegend over achterste deel van het rietland.
- Kempphaan: 8 ex. in achterste deel plasdras, nabij de Gelderse Gracht.
- Bokje: 2 ex. opvliegend vanuit plasdras, ongeveer halverwege het gebied.
- Steltlopers in plasdras, rechtsachter in het gebied: ca. 30 Grutto's en ca. 10 Kemphanen.

28 april:

- Regenwulp: groep van 22 ex. en even later 8 ex., opvliegende vanuit achterste helft plasdras.
- Grutto: dood ex. zonder kop, op het pad langs het rietland (achterste helft).
- Enkele Visdieven en Zwarte sterns nabij Kleine Woldweg foeragerend.
- Bosruiter: 5 ex. in begroeiing plasdras nabij de Kleine Woldweg.

14 mei:

- Lepelaar: 1 ex. aanwezig in voorste gedeelte plasdras nabij Kleine Woldweg.
- Zwarte stern: 1 ex. overvliegend over voorste gedeelte plasdras.

23 mei:

- Enkele Visdieven en Zwarte sterns nabij Kleine Woldweg foeragerend.
- Boerenwaluw: ca. 50-60 ex. vliegend boven achterste helft rietland (voorjaarsslaapplek?).

2 juni:

- Slechtvalk: jagend ongeveer halverwege het rietland, naar noordoost wegvliegend.
- Boomvalk: jagend boven achterste deel rietland, richting oost wegvliegend.
- Spreeuw: min. 2000 ex. in tweede deel van het rietland, mogelijk slaapplek.
- Wulp + Scholekster: alarmerend vanuit weiland ten zuiden van het gebied.
- Raaf: 2 ex. overvliegend ten noorden van het rietland, richting Drontermeer.

16 juni:

- Zwarte stern: 3 ex. rechts van het achterste plasdras + enkele nabij tussensloot langs rietland.

5. Evaluatie

In het natuurreserveaat aan de Kleine Woldweg zijn in het voorjaar van 2018 totaal 28 vogelsoorten als zekere of (zeer) waarschijnlijke broedvogel vastgesteld. 10 Soorten daarvan komen voor op de 'Rode Lijst van bedreigde Nederlandse broedvogels' (2017): Zomertaling, Wintertaling, Slobeend, Roerdomp, Porseleinhoen, Kleinst waterhoen, Tureluur, Graspieper, Snor en Kneu. Dit betreft zo'n 36% van het totale aantal vastgestelde vogelsoorten in het gebied, wat een behoorlijk hoog aandeel is.

Op basis van de vastgestelde soorten en de interpretatie van hun aanwezigheid kunnen we het volgende concluderen:

- het gebied (23 ha) heeft vanaf 2014 een snelle en succesvolle ontwikkeling doorgemaakt, die in zijn algemeenheid ten gunste komt aan de aangetroffen water-, riet- en moerasvogelsoorten;
- de ontwikkelingen hebben een veel minder gunstige invloed gehad op het broedbiotoop en de resultaten van de aanwezige weidevogelsoorten, hoewel die trend in de gehele Polder Oosterwolde de laatste jaren al negatief was;
- de natte delen van het gebied hebben wel een belangrijke aantrekkingskracht en betekenis op doortrekkende en pleisterende weidevogelsoorten en steltlopers;
- met 153 territoria van 28 soorten lag het totaal aantal vastgestelde territoria en soorten beduidend hoger dan het gemiddelde van 48 territoria van gemiddeld 12 soorten in de jaren 2004 t/m 2014 (tot aan de afronding van de herinrichting);
- hoewel alle gegevens vanaf 2004 volgens de Sovon BMP-systematiek zijn verzameld zijn met name de jaren 2016, 2017 en 2018 volwaardig met elkaar te vergelijken, omdat de huidige opzet van het terrein pas vanaf 2015 een feit was;
- de aanwezige watervogelsoorten laten zich door de dichte vegetaties vaak moeilijk met zekerheid inventariseren/interpreteren en sommige soorten zijn daardoor mogelijk iets onderteld;
- de aanwezigheid van maar liefst 4 territoria Porseleinhoen en vooral de aanwezigheid van een geldig territorium van de zeer zeldzame Kleinst waterhoen is uniek te noemen en is zeker te danken aan de gunstige omstandigheden na de herontwikkeling van het gebied;
- de rietzones langs sloten en open plaatsen worden veel gebruikt als zangpost en broedzone door rietvogelsoorten als Kleine karekiet en Rietgors, waardoor hun aantal is toegenomen vanaf 2017;
- het gebied is vanwege de beperkte omvang ook kwetsbaar. Verdroging of disfunctie van de watersturing kan snel voor verandering zorgen in de omstandigheden voor flora en fauna.

Naar aanleiding van de uitgevoerde inventarisatie en de daaruit voortgekomen resultaten zijn er een aantal zaken die aandacht vragen in beheer, (verdere) ontwikkeling en optimalisatie van het gebied. De belangrijkste aspecten daarbij zijn:

- het waterpeilbeheer in het gebied;
- maaibeheer vegetatie vochtig hooiland, rietland en rietzones in de natte delen.

Hoewel er steeds meer verlanding van vegetatie te zien is in het gebied, is het van belang om met een juist waterpeilbeheer de plasdrassituaties in het gebied (met name in het zuidelijke deel) in de huidige omvang te behouden. Deze vormen een belangrijke pleisterplaats voor veel steltlopers in het vroege voorjaar, maar zijn ook belangrijk voor jonge weidevogels en ralachtigen. Om dit te bereiken is het jaarlijks maaien van de vegetatie van groot belang. Bij het maaien van het rietland en rietzones is het daarbij belangrijk om jaarlijks voldoende riet te sparen. Dit is gunstig voor soorten die gebaat zijn bij oud riet, zoals Roerdomp, Baardman en soorten die het buiten het broedseizoen gebruiken als pleister- en schuilplaats.

De situatie voor het maaien van het vochtig hooiland (links, 20 okt.) en na het maaien (rechts, 29 okt.), hier vanaf hetzelfde standpunt vastgelegd in het najaar van 2019.

Zoals eerder beschreven oefent het gebied een grote aantrekkingskracht uit op veel soorten vogels, maar ook op vogelaars. Gelukkig lijken de meeste vogels, naarmate ze vaker en langer in het gebied verblijven, gewend aan passerende auto's, fietsers, landbouwvoertuigen of stilstaande objecten. Fotografen blijven veelal in de auto zitten, maar de verleiding kan aanwezig zijn om het niet omheinde gebied een stukje in te lopen. Gelukkig heeft Staatsbosbeheer in 2018 al de toegangsdammen vanaf de Kleine Woldweg met houten hekken afgesloten en laten ook de verbodsbordjes niets aan duidelijkheid te wensen over.

Een puntje van zorg kan wel het dijkje zijn tussen het natuurgebied en de Gelderse Gracht. Dit heeft nu de functie van onverhard klompenpad. Wandelaars met honden worden regelmatig gezien, maar lijden vooralsnog niet vaak tot verstoring door de natuurlijke buffer (brede sloot) tussen het dijkje en het gebied. Wel is een punt van aandacht de lobby van de gemeente Kampen bij de gemeente Oldebroek om het dijkje om te vormen tot fietspad. Aan de Kamper zijde van de Gelderse Gracht is het pad inmiddels al verhard (vanaf de weg De Heuvels, Kamperveen) en is er ook al een bruggetje over de gracht aangebracht. De vraag is of de gemeente Oldebroek zal zwichten om het landelijke klompenpad om te vormen tot een verhard fietspad. Dit kan een negatief effect hebben op de rust in het gebied, aangezien er een sterke fietsverbinding is tussen Kampen en Oosterwolde/Oldebroek van grote groepen schooljeugd. Het is aan te raden bovenstaande ontwikkeling te blijven volgen.

Samengevat concluderen wij dat het natuurreserveaat aan de Kleine Woldweg een bijzonder hoge dichtheid aan schaarse en karakteristieke vogelsoorten huisvest en op flora- en faunagebied grote natuurwaarden bezit. De herontwikkeling heeft hieraan sterk bijgedragen en maakt het tot een waardevol gebied binnen de Polder Oosterwolde.

6. Literatuur

Vergeer J.W., Van Dijk A.J., Boele A., Van Bruggen J. & Hustings F. 2016. '*Handleiding Sovon Broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels*'. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. '*Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria*'. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. '*Vogelatlas van Nederland. Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering*'. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

Deuzeman S. 2014. '*Broedvogels van Polder Oosterwolde en Rietveld Elburg in 2014*'. Sovonrapport 2014/48. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

F.M. van Groen & S. Rondaan. '*Broedvogels van Polder Arkemheen en Oosterwolde – inventarisatie 2016*'. G&G-rapport 2016-28. Van der Goes en Groot ecologisch onderzoeks- en adviesbureau.

F.M. van Groen & S. Rondaan. '*Broedvogels van Polder Arkemheen en Oosterwolde – inventarisatie 2017*'. G&G-rapport 2017-32. Van der Goes en Groot ecologisch onderzoeks- en adviesbureau.

7. Deelnemers

Wij danken de volgende leden van de Vogelbeschermingswacht, voor hun actieve deelname aan deze inventarisatie:

Arnold Berghorst - Louw den Besten - Dik Bos - Betty van Bruggen - Frans Deuring - Dick Dooyewaard - Wolbert Hermus - Henri Heussen - Benno van den Hoek - Willem Jan van den Hoek - Alexander Mörzer Bruijns - Dimitri Mulder - Hidde Nieuwenhuizen - Rob Nijman - Chris Spijkerboer - Gert van Veldhuizen - Lucas Wijnands.

Colofon

Uitgave: november 2019
Samenstelling: Benno van den Hoek

Foto's in dit verslag:

Benno van den Hoek (pag. 2,4 & 18), Slagboom en Peeters Luchtfotografie (pag. 3, links & 4), Symen Deuzeman, Sovon (pag. 3, rechts), Louw den Besten (pag. 6), Jan Nijendijk (pag. 9), Chris Spijkerboer (pag. 10, 16 & 17), Bennie van den Brink (pag. 12) en Henri Heussen (pag. 15). Foto's omslag: Benno van den Hoek (achtergrond), Chris Spijkerboer (Roerdomp) en Bennie van den Brink (Zomertaling). Tekening Waterral (voorblad): Ruud Weenink.

Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe

Voorzitter: Louw den Besten I.denbesten@chello.nl
Secretaris: Benno van den Hoek bennovdhoek@hotmail.com

WWW.VBWNOORDVELUWE.NL

Bijlage 1: Weersomstandigheden 2018

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt later op de dag ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2018 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI.

Maart

Maart begon winters met in De Bilt twee ijsdagen (etmalen waarin de temperatuur niet boven het vriespunt komt). Een ijzige oostenwind maakte dat de gevoelstemperatuur rond -15°C lag. De laagste temperatuur van deze lente werd op 1 maart bereikt in Nieuw Beerta: -9,6°C. Op 4 maart viel de dooi in en werd het geleidelijk vrij zacht. In het weekeinde van 17 maart keerde de winter nog even terug, op 17 maart kwam de temperatuur overdag niet boven nul uit. Ook de rest van de maand bleef het aan de koude kant. In totaal telde maart elf vorstdagen (minimumtemperatuur lager dan 0,0 °C) tegen acht normaal. In maart viel landelijk met 60 mm een gemiddelde hoeveelheid regen, tegen 68 mm normaal.

April

April begon met temperaturen rond normaal. Eerste paasdag, 1 april, was met een graad of 7 koel, zelfs wat kouder dan de afgelopen eerste kerstdag. Tijdens de passage van hogedrukgebieden kwamen enkele koude nachten voor met vooral in het oosten en zuiden lichte vorst. In De Bilt vroom het (net) niet, de laagste temperatuur was 0,0 °C, normaal daalt het kwik in 4 etmalen tot onder het vriespunt.

Na de eerste week kwamen we onder invloed van hogedrukgebieden boven Oost- en Noord-Europa. Er volgde een langdurige periode met zacht tot zeer zacht weer. De eerste warme dag (maximum temperatuur 20,0 °C of hoger) van het zomerseizoen werd in De Bilt op de zevende genoteerd. De eerste zomerse dag (maximum temperatuur 25,0 °C of hoger) volgde op 19 april. Normaal komen in april geen zomerse dagen voor, nu waren het er drie. April was met gemiddeld 74 mm regen, tegen een langjarig gemiddelde van 44 mm, zeer nat.

Mei

Mei was met een gemiddelde temperatuur van 16,4 °C de warmste meimaand in minimaal 3 eeuwen. Normaal is 13,1 °C. Vrijwel de hele maand was het warmer dan normaal onder invloed van een noordoostelijke stroming, die werd veroorzaakt door hogedrukgebieden boven Noordwest-Europa. Alleen aan het begin van de maand en op een aantal dagen in de tweede decade lag de etmaalgemiddelde temperatuur wat beneden normaal. In De Bilt waren er maar liefst 13 zomerse dagen. De laatste tien dagen van mei waren uitzonderlijk warm. De hoge luchtvochtigheid maakte dat het broeierig warm was. Op 28 en 29 mei werden plaatselijk tropische temperaturen van 30,0°C of hoger gemeten. De landelijk hoogste temperatuur van deze lente werd gemeten op 29 mei in Lelystad met 31,9 °C. Mei was met 47 mm tegen normaal 61 mm ook een vrij droge maand.

Juni

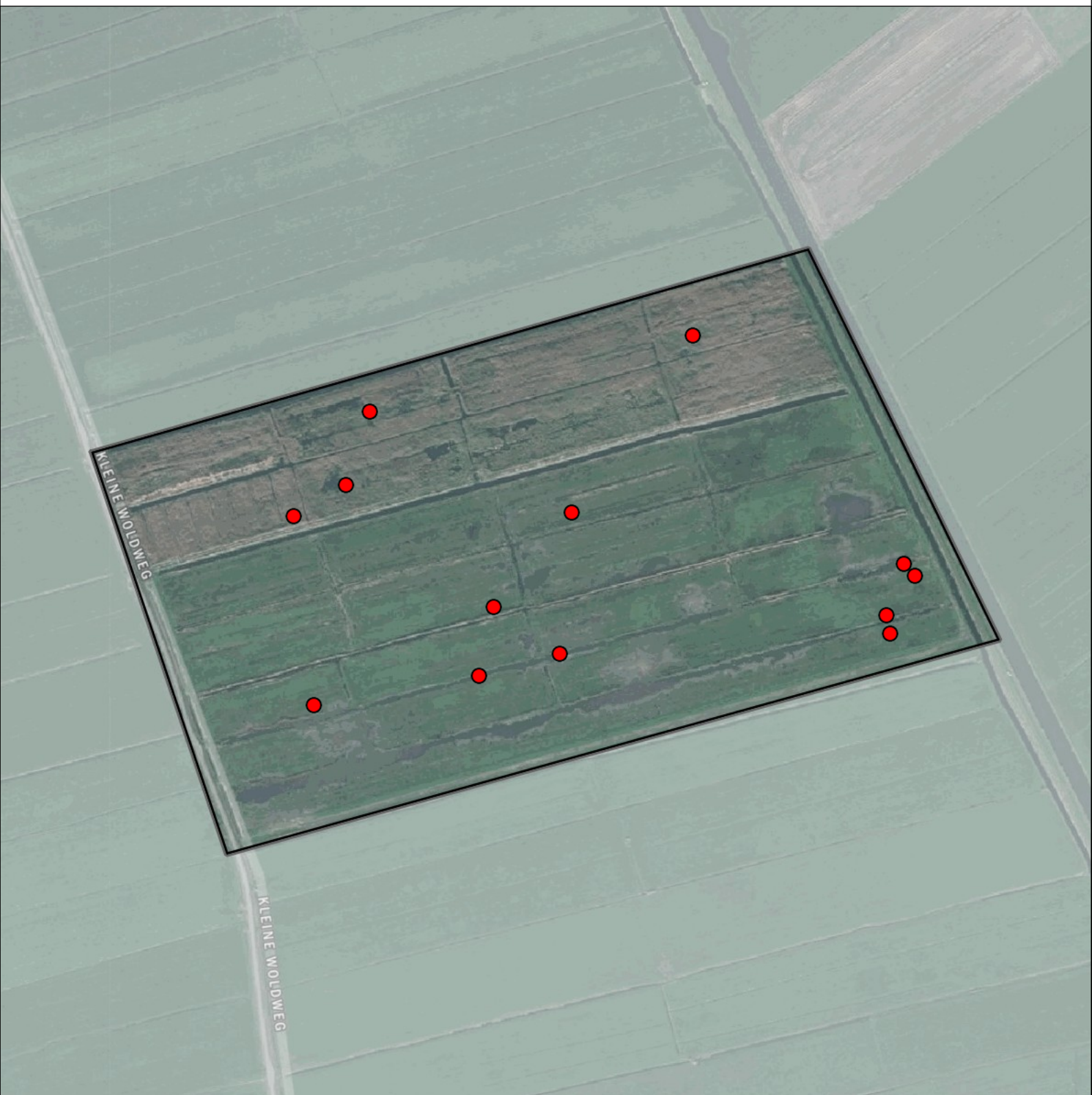
Juni kende een afwisseling van langdurig zomers hogedrukweer en korte wisselvallige perioden met temperaturen rond of iets onder de normale waarden. Hierdoor was de maand gemiddeld met 17,5°C veel warmer dan de normale 15,6°C. De laagste temperatuur van deze zomer, 4,8°C werd op 23 juni in Westdorpe gemeten. Echte hitte kwam deze maand nog niet voor, de maximumtemperatuur kwam slecht sporadisch iets boven de tropische grens van 30 graden uit. Het was een van de droogste zomers sinds 1906. Juni was landelijk met gemiddeld 20 mm regen al zeer droog.

In onderstaande tabel zijn enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, hoeveelheid neerslag en aantal zonuren per maand) samengevat uit de periode maart-juni, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor langjarig gemiddelde (1981-2010).

	Gem. temp °C	Ref.	Neerslag in mm	Ref.	Zonuren per mnd	Ref.
Maart	4,7	6,2	60	68	132	125
April	12,2	9,2	74	44	181	178
Mei	16,4	13,1	47	61	290	213
Juni	17,5	15,6	29	68	213	201

Bijlage 2: Verspreidingskaarten per soort

Grauwe Gans 13 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

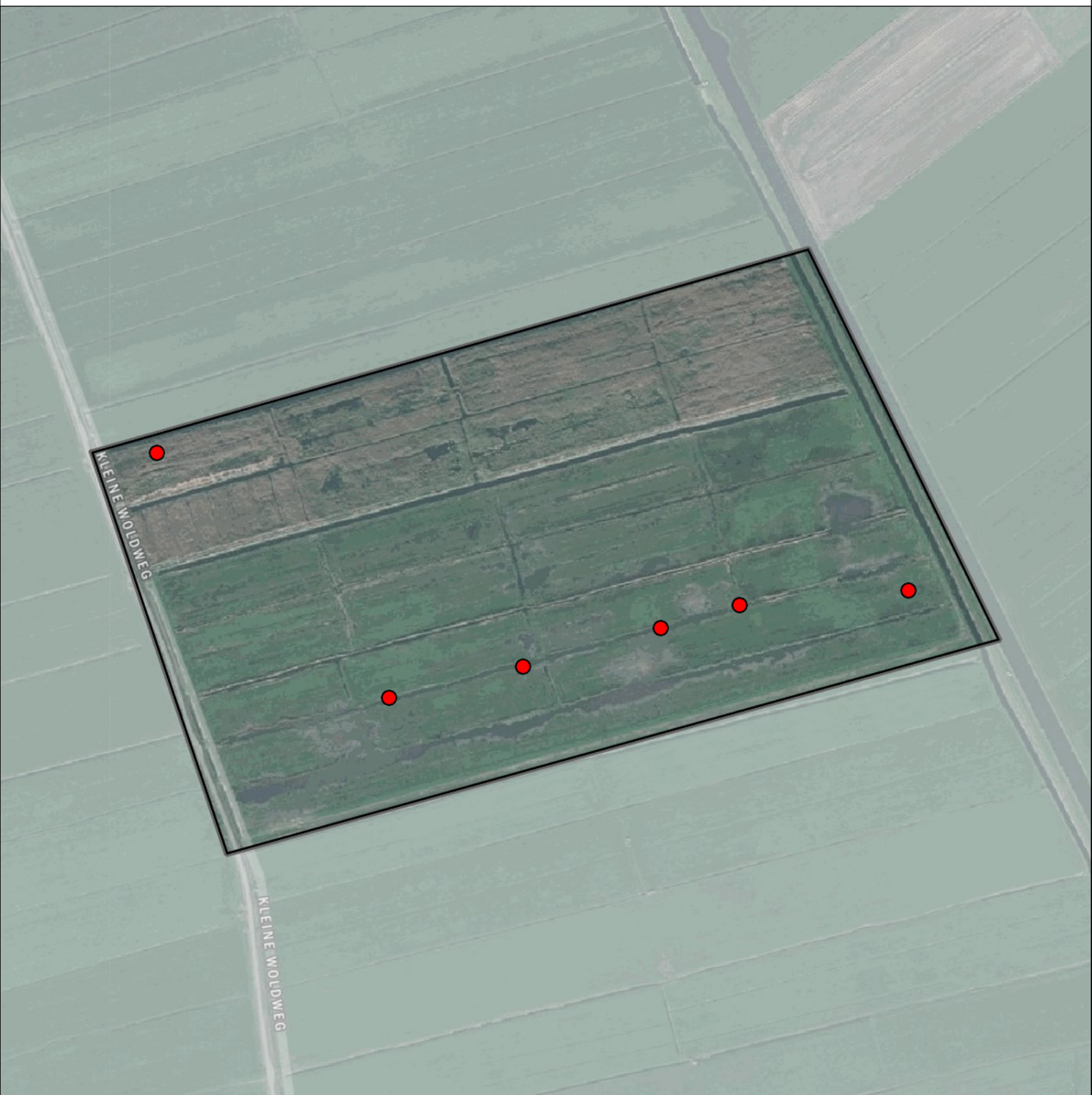

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	X	X	X						1	1-3 t/m 15-4

0 0.1 0.2 km

Knobbelzwaan 6 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige_waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
.	X	X	X					2	1	20-4 t/m 20-7	2500

0 0.1 0.2 km

Zomertaling 4 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

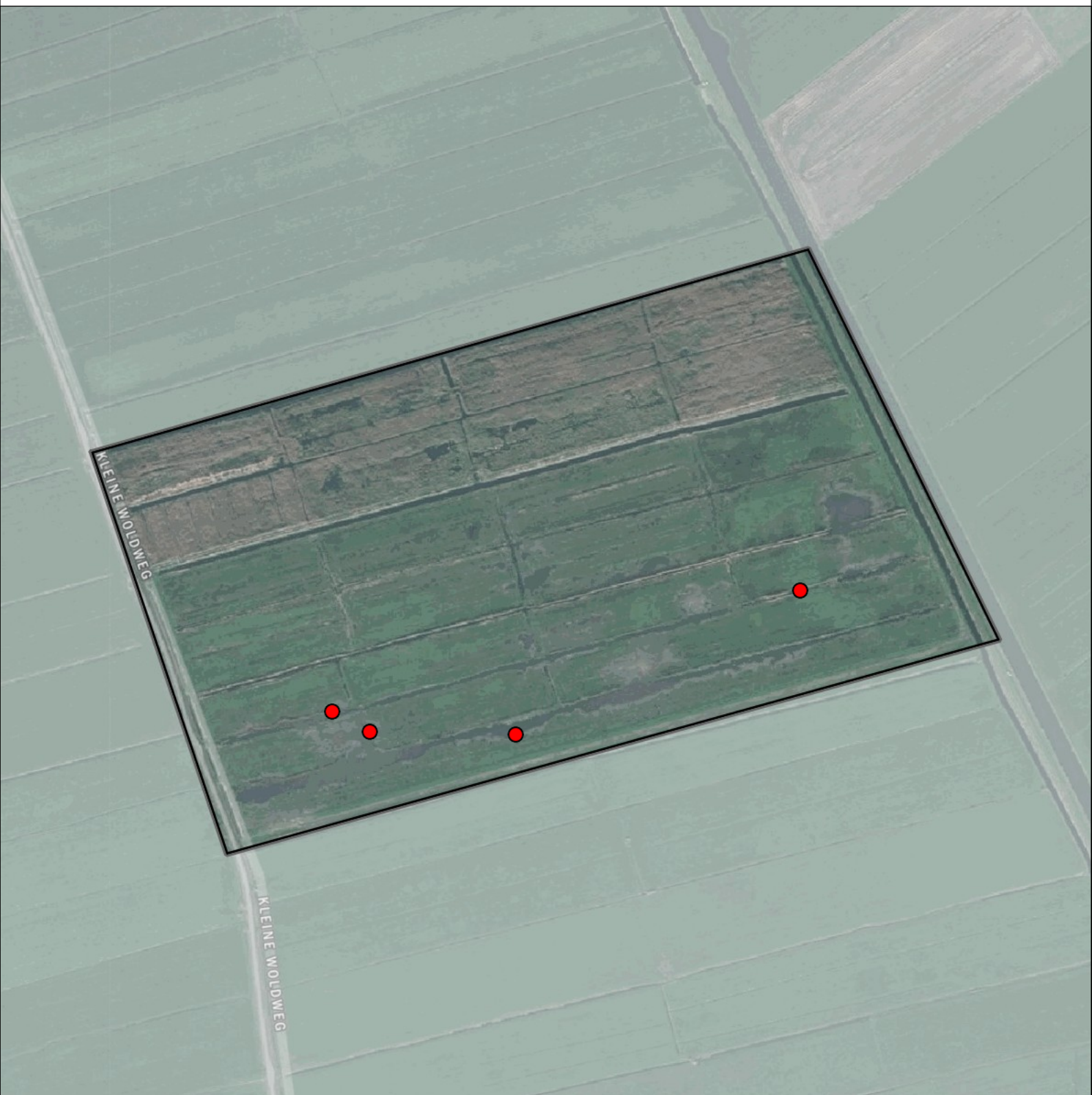

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
X	X	X	X					2	1	20-4 t/m 30-6

0 0.1 0.2 km

Slobeend 4 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
X	X	X	X					2	1	20-4 t/m 30-6

0 0.1 0.2 km

Krakeend 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

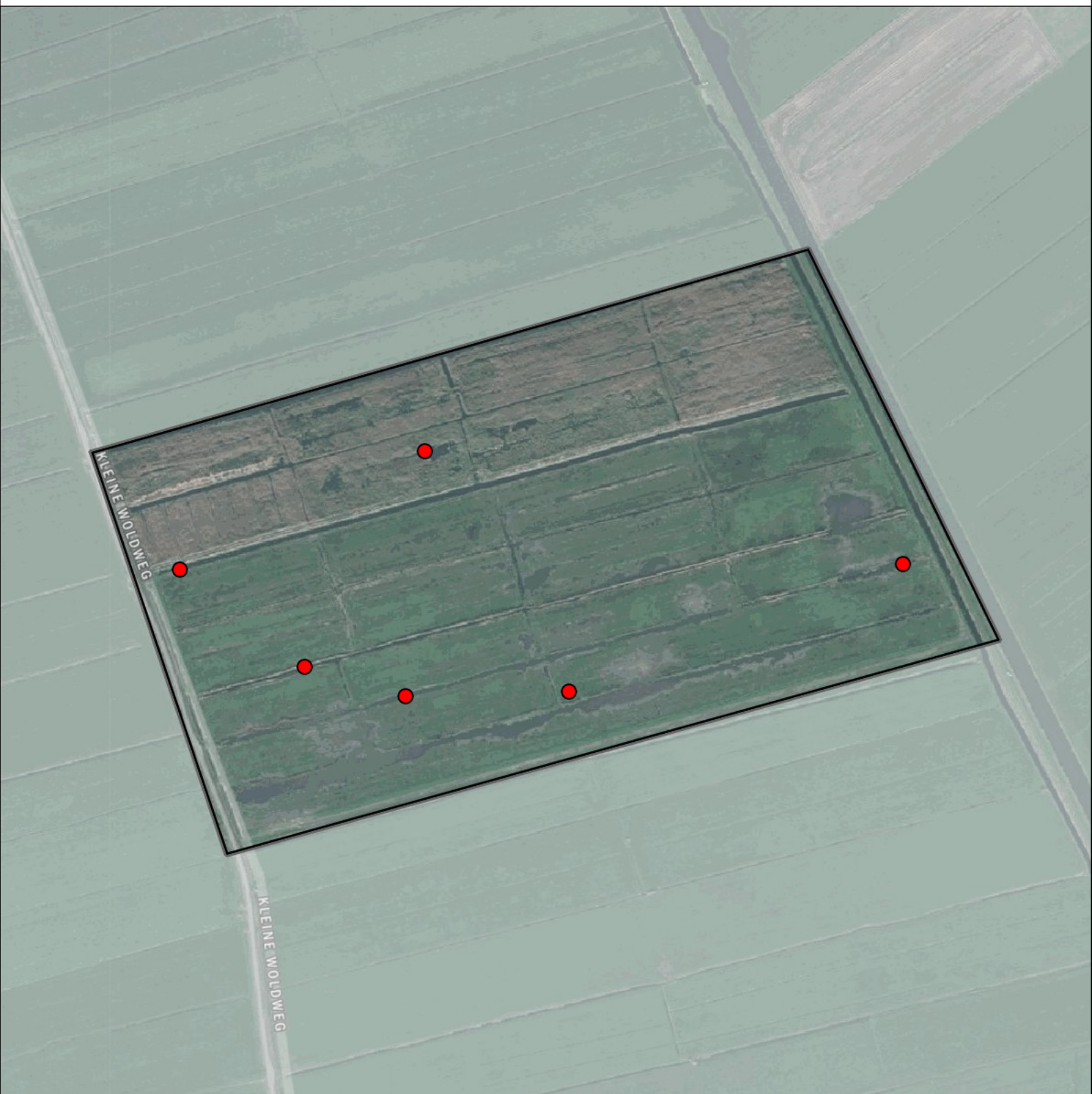

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
.	.	X	X					2	1	20-4 t/m 15-6	1000
X	X	.	.						2	20-4 t/m 15-6	1000

0 0.1 0.2 km

Wilde Eend 6 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
man	X	X	X					2	1	1-4 t/m 10-5

0 0.1 0.2 km

Wintertaling 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	.	X	X					2	1	30-4 t/m 30-6
X	X	.	X					2	1	15-5 t/m 30-6

0 0.1 0.2 km

Kuifeend 3 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige_waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
man	X	X	X					2	1		
15-5 t/m 30-6											1000

0 0.1 0.2 km

Fuut 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige_waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
.	X	X	X					2	1	15-4 t/m 15-6	1000

0 0.1 0.2 km

Roerdomp 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

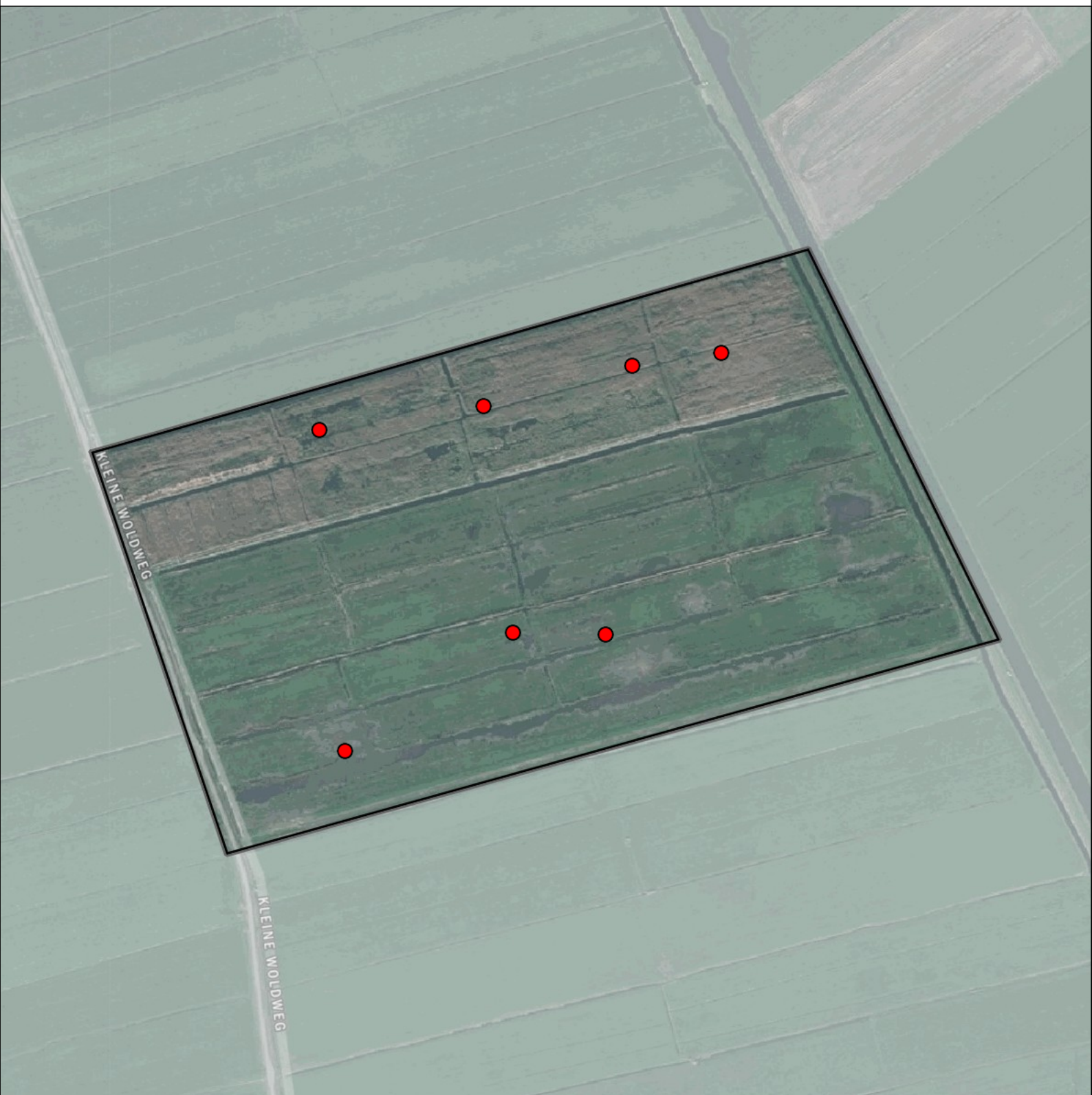

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
X	X	X	X						1	1-4 t/m 10-6

0 0.1 0.2 km

Waterral 7territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	.	X	X					1	15-4 t/m 10-7	200
X	X	.	.					2	15-4 t/m 10-7	200

0 0.1 0.2 km

Kleinst Waterhoen 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
 Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

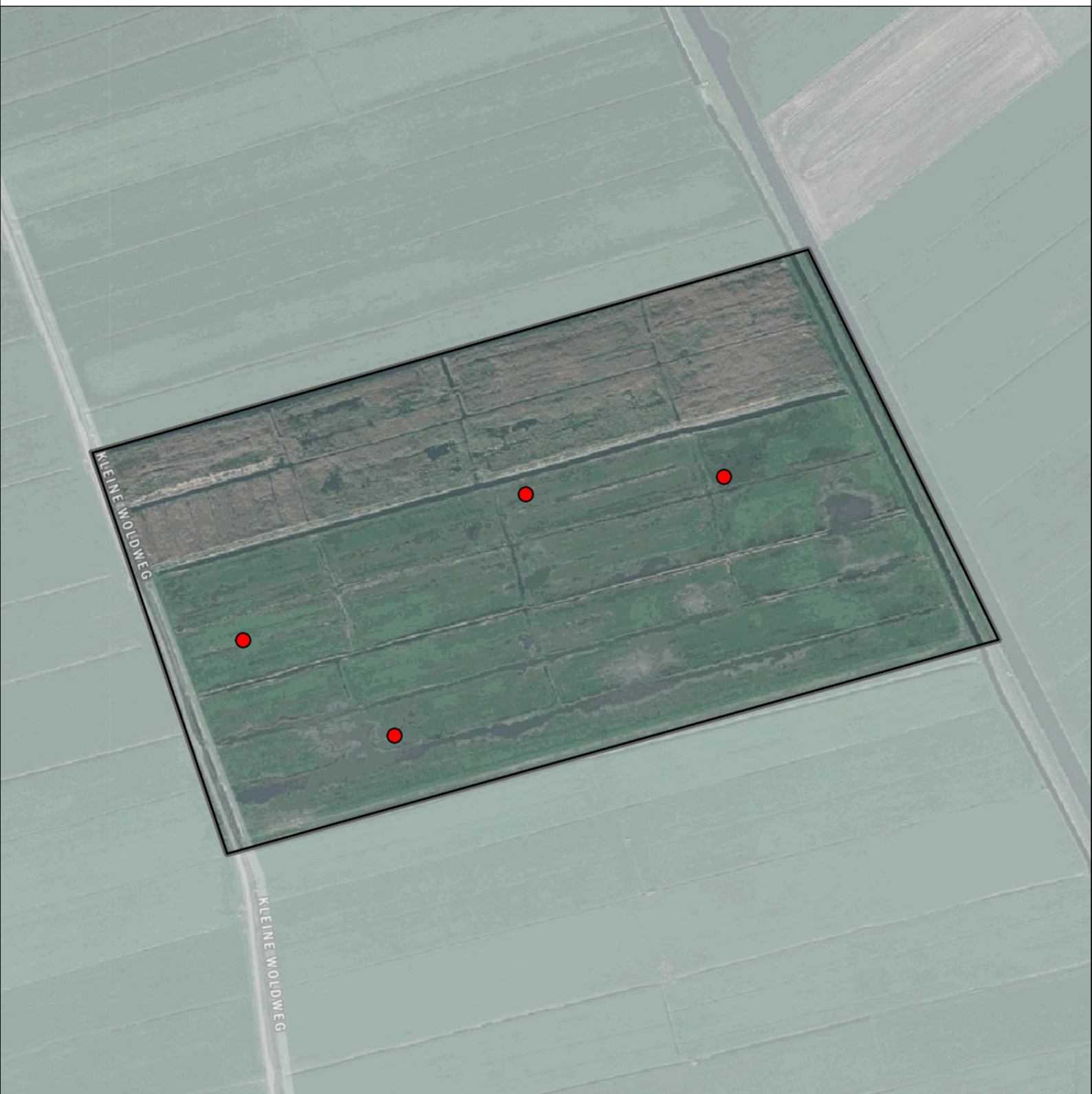

geldige_waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
.	X	X	X						1	10-5 t/m 31-7	300

0 0.1 0.2 km

Porseleinhoen 4 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

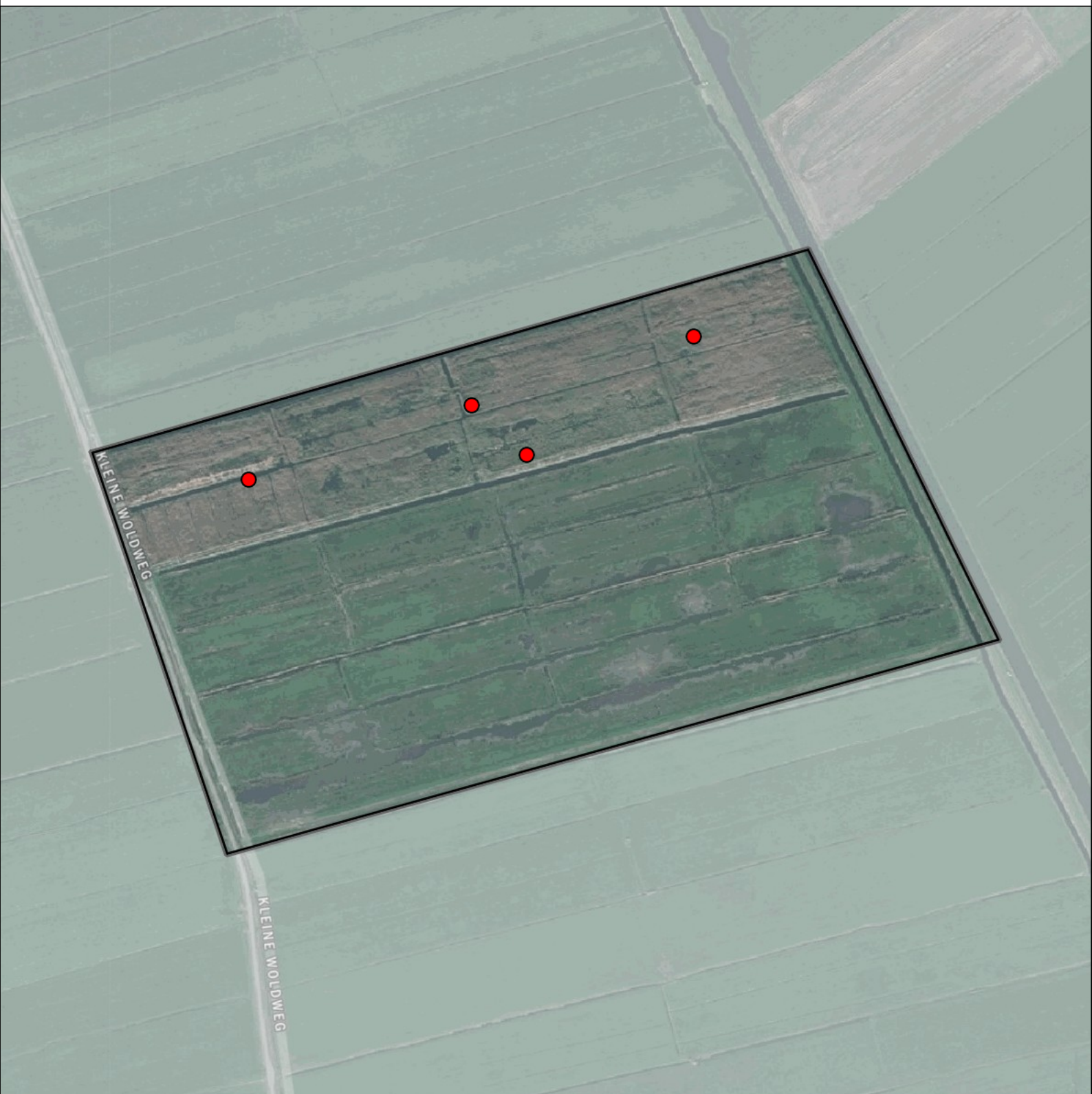

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	X	X	X						1	20-4 t/m 15-7

0 0.1 0.2 km

Waterhoen 4 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

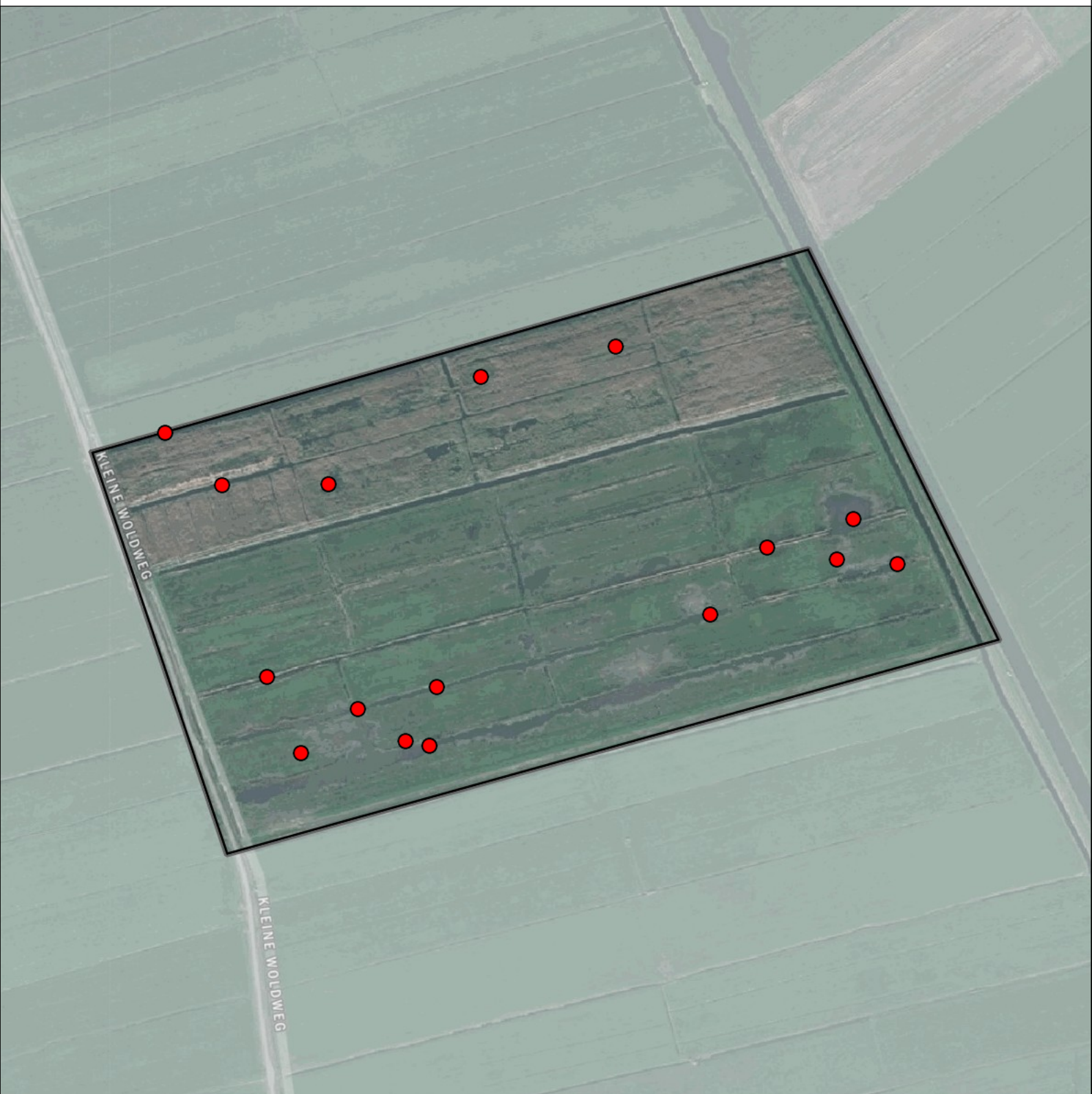

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
X	X	X	X						1	20-4 t/m 15-6

0 0.1 0.2 km

Meerkoet 16 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige_waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
X	X	X	X					2	1	20-4 t/m 10-6	500

0 0.1 0.2 km

Scholekster 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
 Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige_waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
.	X	X	X					2	1	30-4 t/m 10-6	1000

0 0.1 0.2 km

Kievit 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

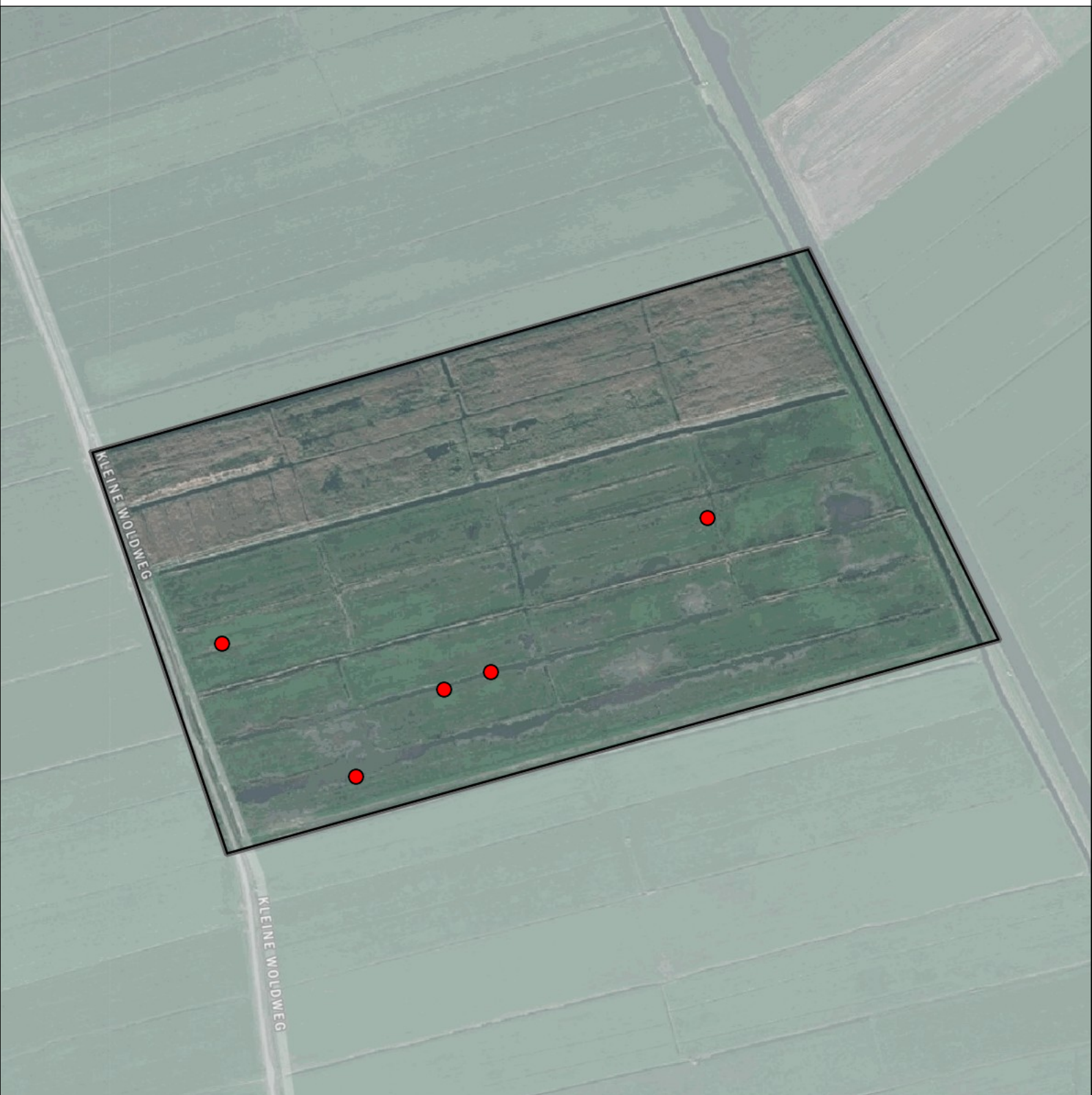

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
man	X	X	X					2	1	1-4 t/m 10-5

0 0.1 0.2 km

Tureluur 5 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige_waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
.	.	X	X					2	1	20-4 t/m 15-6	1000
X	X	.	.					2	1	15-5 t/m 15-6	1000

0 0.1 0.2 km

Baardman 6 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
man	X	X	X					2	1	1-4 t/m 15-5

0 0.1 0.2 km

Rietzanger 8 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

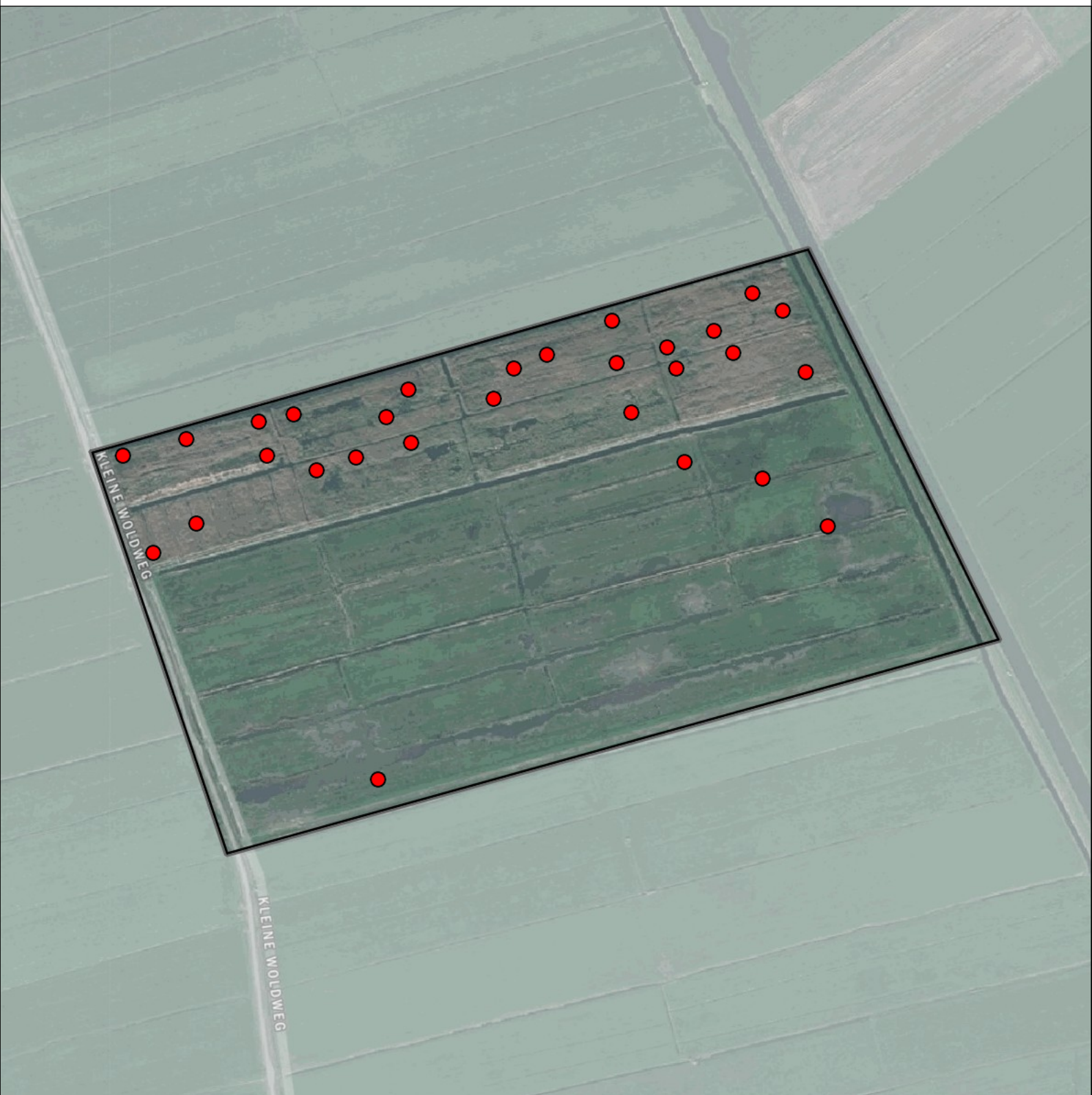

geldige_waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
.	.	X	X	JA	1-6	7-10	11+		1	20-4 t/m 10-7	200

0 0.1 0.2 km

Kleine Karekiet 29 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

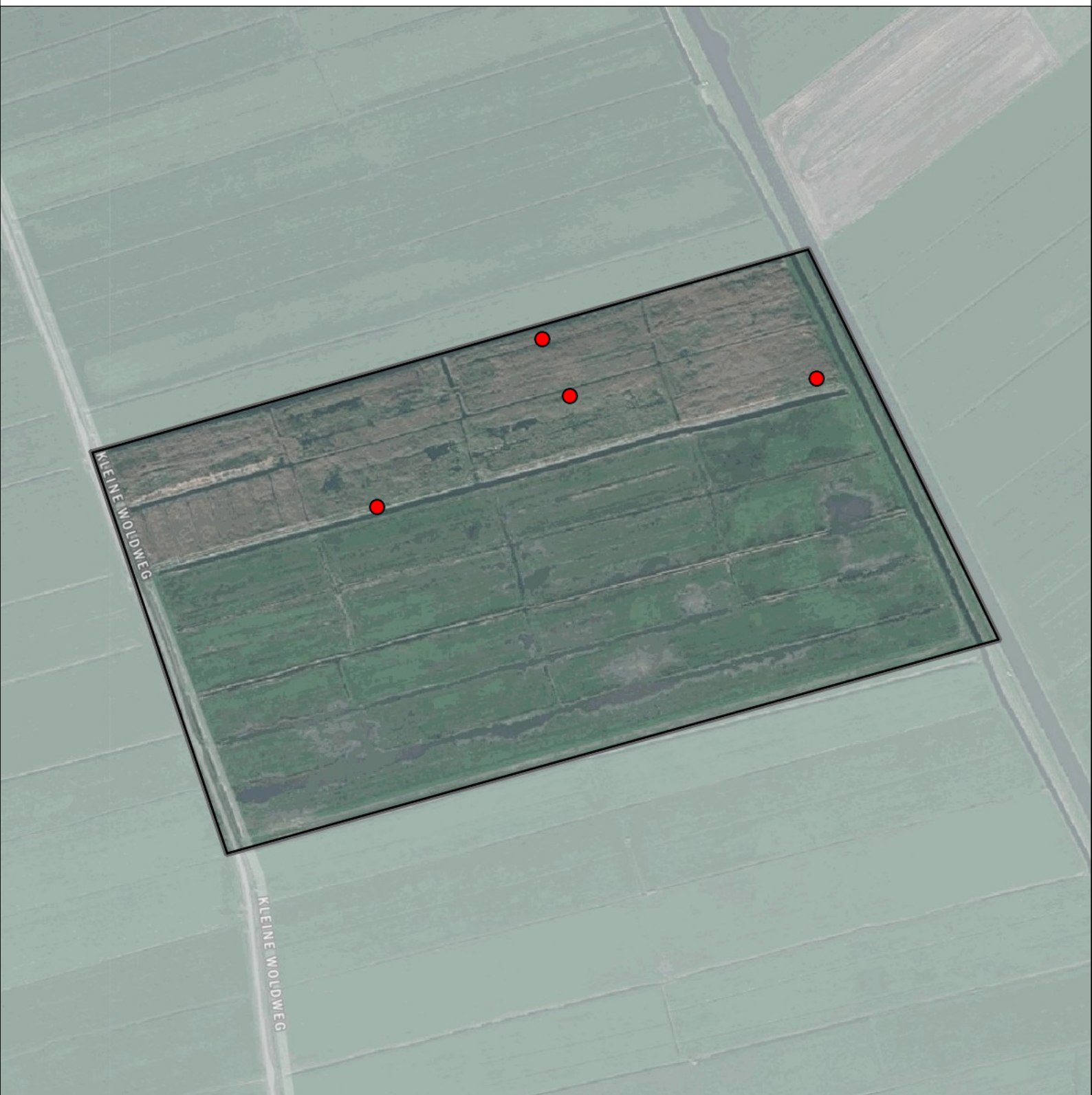

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	.	X	X	JA	1-9	10-13	14+		1	5-5 t/m 10-7

0 0.1 0.2 km

Bosrietzanger 4 territoria

Legenda:

- Telgebied
 Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
.	.	X	X	JA	1-6	7-10	11+		1	10-5 t/m 20-7	100

0 0.1 0.2 km

Snor 2 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	.	X	X	JA	1-6	7-13	15+		1	25-4 t/m 10-7

0 0.1 0.2 km

Roodborsttapuit 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	.	X	X	JA	1-6	7-11	12+	1	15-3 t/m 1-7	300
X	X	.	.	JA	1-6	7-11	12+	2	5-4 t/m 1-7	300

0 0.1 0.2 km

Graspieper 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	.	X	X	JA	1-9	10-13	14+		1	1-4 t/m 30-6
X	X	.	.	JA	1-9	10-13	14+		1	15-5 t/m 30-6

0 0.1 0.2 km

Kneu 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige_waarnemingen				normbezoeken				minimaal binnen			fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	datumg.		
.	X	X	X	JA	1-12	13+			1	25-4 t/m 20-7	500

0 0.1 0.2 km

Putter 1 territorium

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

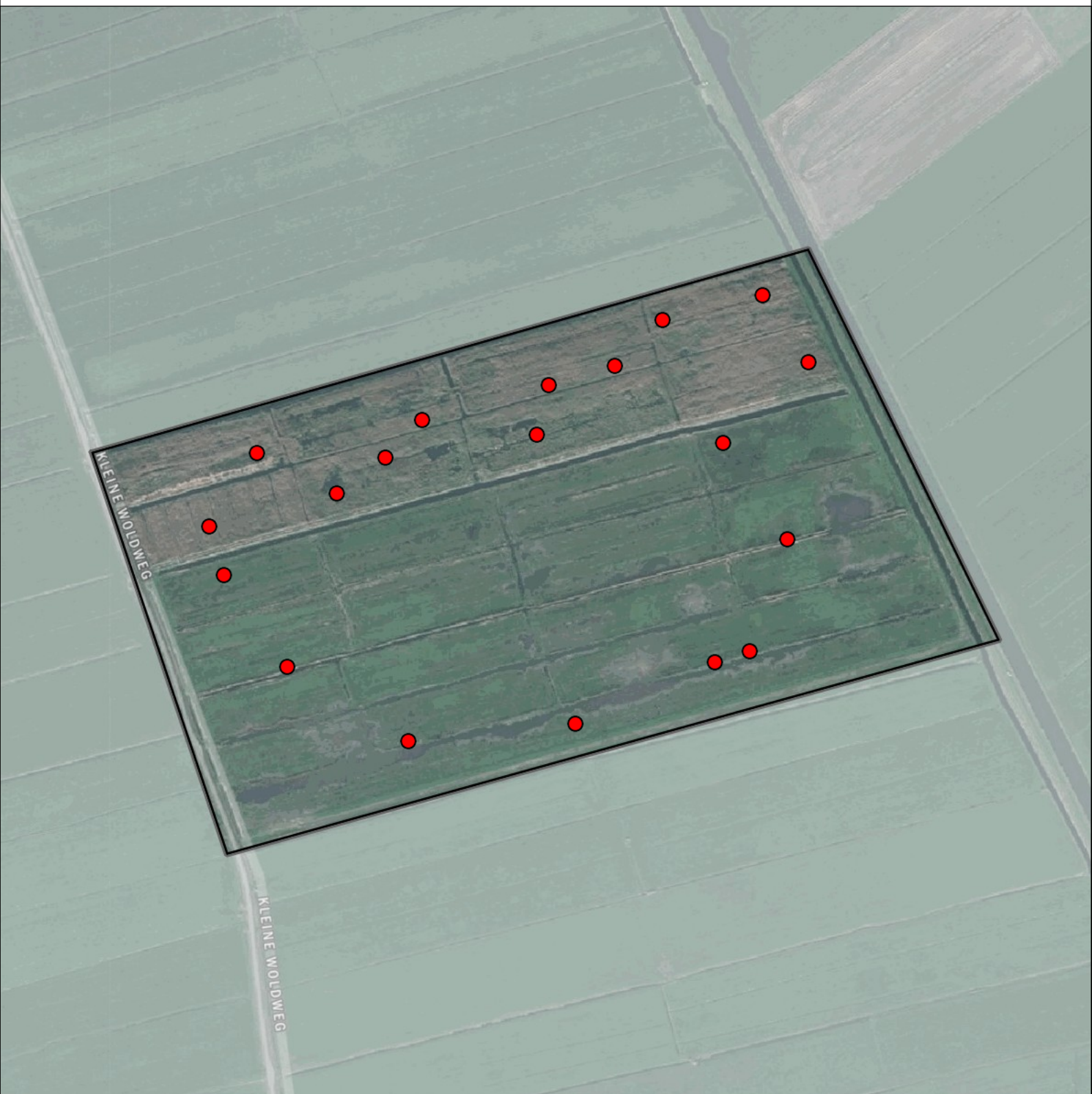

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen	
.	.	X	X					1	1-4 t/m 15-7
X	X	.	.					1	10-5 t/m 15-7

0 0.1 0.2 km

Rietgors 19 territoria

Legenda:

- Telgebied
- Territorium

Telgebied:

50393 Kleine Woldweg (POW)

Periode:

2018

geldige waarnemingen				normbezoeken			minimaal binnen		datumgrens	fusie-afstand
adult	paar	territorial	nest	migrant	1	2	3	seizoen		
.	X	X	X		1-6	7-13	14+		1	15-4 t/m 30-6

0 0.1 0.2 km

